

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Nr. 11.

Brasiovu 1. Iuniu 1873.

Anulu VI.

S u m a r i u : Ioanu Corvinu de Hunedór'a. (Urmare.) — Discursu rostitu de G. Vintila. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Jocurile religióse in Spani'a. — Procesu verbale. — Publicarea baniloru incursi. — Bibliografia.

Ioanu Corvinu de Hunedór'a,
originea, genealogi'a, faptele sale im-
mortali.

(Urmare.)

V. Invasiunile turcesci in Transilvani'a.
Batalii. Mórtea unuia dein Corvini. Alte
intemplari pâna in 1843.

Batali'a dela St. Imbru si cea dela Si-
biiu in Transilvani'a. Trufi'a sultanului Mu-
rad s'a simtitu vetamata de mórte, atátu prin respin-
gera ce patise elu insusi la Belgradu, càtu si prin
batai'a ce luase Isacu-pasi'a, in fine si prin impre-
giurarea, cà nu putea se'si implinésca poff'a de a
pune man'a pe Georgie Brancoviciu domnulu Serbiei,
carele petrecea in destula securitate in Ungari'a. Se
pare éراسi cà turcii incepusera se pricepa, cà pre
càtu tempu comanda si governa Ioanu Corvinu in
Banatulu Severinului si chiaru in Belgradu, straba-
terea in laintrulu Ungariei le este fórté multu ingreu-
nata, déca ñu chiaru imposibile. Destulu cà dupa
càteva luni dela batali'a ce avuse Corvinu cu Isacu-
pasia, sultanulu tramise pe unulu dein cei mai buni
generari ai sei, anume Mezet séu Mezit-bei, omu
inaintatu in etate, cu óste in numeru cá de optudieci
de mii, cu porunca cá se strabata prin Munteni'a in
Transilvani'a. Se pare cà Mezit-bei a petrunsu in
Munteni'a cu mare iutíme si fóra dificultate, adeca
fóra resistentia dein partea munteniloru. Pe atunci
Vladu II. numitu Dracula se aflá tare umilitu si fórté
strintoratu de càtra turci, éra ajutoriu nu prea avea
de unde se astepte. Ungurenii se batea intre se-
nesi cu tóta furi'a; cu moldovenii se avea reu, si a-
cestia inca 'si pricepea pe atunci fórté reu interes-
sele loru; serbii era transtiti; éra imperiulu bisantinu
devenise unu cadavru, a carui putóre se simtia doue
si trei sute de miliarie prin pregiuru in Asi'a si in
Europ'a. Asiá s'a potutu intempla usioru, cà Mezit-
bei cu óstea sa strabatuse in Martiu 1442 p'intre
munti in Transilvani'a, unde mai nimeni nu'lu asteptá
in acelu ano-tempu. Se pare totusi cà Ioanu Corvinu
petrunsese in càtu-va planurile turciloru, séu adeca,
indata ce vedíu cà ei au trecutu Istrulu si au inun-
datu Munteni'a, a cautatu se presupuna cà ei voru
cerca se strabata si in Transilvani'a; de aceea elu

alergase incóce cu ceva mai inainte, pentrucá se con-
centre iute càtu ar putea mai multa óste impregiu-
rulu seu spre a suscepe lupt'a cu resultatu fericitu.
Pre candu ajunsse Ioanu Corvinu la cetatea Alb'a-
Iuli'a, nu avea mai multa óste impregiuru de se-ne,
decátu numai pe càtu adusesse dein districtele roma-
nesci prin care trecuse dela Alb'a-greca (Belgradulu
serbescu) prin Banatu, prin comitatele Hunedór'a si
Alb'a incóce, éra episcopulu rom. catolicu Georgie
Lépes, cunoscutu si mai inainte cá omu iubitoriu de
batai, isi avea adunatu banderulu seu dein comunele
romanesce deinpregiurulu Albei Iuliei, supuse coman-
dei sale. Dein celelalte parti ale tierci se adunase
óste fórté pucina. Causele acestei neregularitati era
invederate. Bellulu civile transilvanu, cà consecentia
firésca a tiraniei sub care gemuse poporulu apasatu
si impilatu, cutrierase ori-ce incredere intre con-
dutori si condusi. Multime de aristocrati nici nu cu-
tediara a'si aduna cetele loru impregiuru de se-ne;
altii surprinsi de neasteptat'a venire a turciloru, nu
avura neci atàta tempu liberu cá se se impace cu
poporulu si se faca ambele classi de locuitori causa
comuna in contra inemiciloru dein atóra; altora éراسi
turcii apucasera ale talia drumulu, in càtu ei nu mai
potura ajunge cu banderiele loru in castrele lui Cor-
vinu. Asia óstea lui nu era de ajunsu nici pe de
parte, pentrucá se se mesure cu turcii. Cu tóte a-
cestea, Ioanu Corvinu indemnatu de episcopulu Lépes
decise a se arunca si numai cu atàta óste asupra
turciloru, carii se apropiá spre Alb'a-Iulia incarcati
de predi si ducèndu cu se-ne multime de locuitori
in captivitate. In 18. Martiu 1442 Ioanu Corvinu si
G. Lépes se rapedu asupra avangardei turcesci si o
respingu dein valea Murasiului pâna la comun'a St.
Imbru (sancti Emerici villa). Aici inse'i astepta Me-
zit-bei cu tóta armat'a sa in ordine de bataia. Dupa
càte spunu cronicarii, se pare cà Corvinu nu sciuse
despre acea concentrare neasteptata a turciloru la
loculu acela, pentrucá elu si Lépes inaintandu cu
fervóre in urm'a turciloru dein avangarda, dupace
trecura riulu Ampoiu, dela comun'a Barabantiu (Bor-
bánd) inainte, se vediu cu totulu pe neasteptate in
midioloculu armatei turcesci, incongiurati dein tóte
partile. Se incinge una batalia scurta, inse fórté de-
sperata, in care óstea transilvana fu coplesita dein

tóte partile. Védiendu Corvinu acelu mare periculu, trage partea cea mai mare a óstei sale impregiurulu seu, si indesuita umeru la umeru cumu era, sparge cu ea prin liniile turcesci si scapa sub murii cetatei dela Alb'a. Episcopulu Lépes inse voliendu se sara cu calulu seu celu sprintenu preste una ripa a riului Ampoiu cade la pamentu, si in aceleasi momente este taliatu in bucati de càtra inemici. Acésta fu finea vietiei episcopului Georgie Lépes, carele facuse atàta reu acestei tieri.

Dupace Mezet-bei castigà batali'a dela St. Imbru, crediendu cà cu atàta sfarmase tóta poterea Transilvaniei si cà se afla dein tóte partile in deplina securitate, isi aruncà ochii asupra Sibiului, despre care audise cà ar fi plinu de avutii, precumu si era pàna la unu gradu óre-care, pentrucà in tempuri de mare periculu nu numai sasii accumulau averile loru prin cetati, ci si nobilii, caroru le lipsea cetatile. Asia Mezet-bei pléca cu tóte hórdele sale asupra Sibiului, ilu incongiura si incepe se'lu bata. Fortificatiunile de atunci ale Sibiului pentru tempurile nóstre nu aru fi de nici-o valóre; ele era dein cele mai modeste. De alta parte inse scienti'a de a bate si sparge cetati inca era numai in léganu. Asia Mezet-bei dete la Sibiuiu preste obstacule, la care nu era preparatu. Sibiianii si pucin'a óste càta se strimtorase in cetate, sciendu ce'i astépta in casu candu ar cadea cetatea in manile turciloru, isi adunasera tóte poterile si se apará cu bunu resultatu dein dosulu muriloru si dein bastille.

Tempulu pe care'lu perdeu turcii cu impresurarea Sibiului, genialele Ioanu Corvinu ilu sciù folosi de minune spre nimicirea inemiciloru si spre salvarea patriei. Cá si in alte casuri de pericole supreme, asia si asta-data, Corvinu isi desvoltà poterea geniului seu; prin elocenti'a si gravitatea caracterului seu reesí cà se impace spiritele celu pucinu pentru momentele de periculu, si asiá ii successe cà nu numai se'si readune resturile óstei dela St. Imbru, ci mai trase la se-ne inca si alte cete dein diverse parti ale tieriei, pe care le supuse disciplinei si vólientiei sale. Dupa aceea luà langa se-ne si pe collegulu seu Nicolae de Ujlak, cu care'i placea se 'si impartia tóte triumfurile sale, de si talentele acestuia de belliduce nu ajungea cu ale lui. Cu acea óste acumu destulu de respectabile, Corvinu properà in ajutoriulu Sibiului. Audiendu Mezet-bei de apropierea lui Corvinu cu óstea transilvana, dise in trufi'a sa: „Lasati se vina, cà se ne dea ocaziune la unu triumfu si mai stralucitu.“ Indata dupa acésta Mezet-bei isi întórse tóte poterile sale in contra óstei transilvane séu ardelené, cumu se esprime scriptoriulu grecu Chalcocondilas, éra la una trupa de spahii dein cei mai cutediatori si curagiosi la committe strinsu, cà pe Ioanu se ilu aduca séu viiu séu mortu. Pentrucà se'lu cunósca si mai bene in amesteculu bataliei, turcii cercetasera cu de-ameruntulu dela ardelenii luati cu se-nesi in captivitate despre uniform'a,

calulu si armatur'a lui Ioanu Corvinu. Intr'aceea Corvinu inca aflase prin spionii sei, cà scopulu principale alu turciloru era cà se puna man'a pe densulu, pe Iancu séu Iangu, precumu ilu numea grecii si turcii. Audiendu acésta oficiarii si anume adjutantiu lui Corvinu, unulu dein ei, anume Simionu Comanu, carele semená la statura cu comandantele seu supremu, se decide si se offere cà se ia uniform'a, calulu si tóta armatur'a lui Corvinu, si asiá se'si puna in pericululu celu mai invederatu viéti'a sa pentru patria. Corvinu acceptà sublimulu devotamentu alu lui Simionu Comanu, luà inse tóte mesurile possibili, pentrucà totusi se asigure viéti'a junelui si generosului erou, dete adeca sub comand'a lui unu despartimentu de ostasi dein cei mai buni ai Transilvaniei, pentrucà se'lu apere pàna la estremu. Batali'a se intemplà aprópe de Sibiuiu la unu satuletiiu, pe care chronicarii au uitatu se'lu numésca. Indata la inceputulu bataliei turcii uitandu de oricare alte legi strategice, se intrecea unii cu altii, care se puna mai antaiu man'a pe Ioanu Corvinu; asia se intemplà cà batali'a cea mai infocata se desfasiurà in partea incare se aflá Simionu Comanu cu trup'a sa; tóte sagetile sborá in acea parte, cei mai curagiosi turci se incercá se strabata la punctulu, unde vedea pén'a si calulu lui Ioanu Corvinu. Trup'a lui Comanu si elu insusi au facutu minuni de bravura si eroismu, cu tóte acestea elu si partea cea mai mare dein ai sei impresurati dein tóte partile au fostu ucisi prin extraordinari'a multime a turciloru ce s'au aruncatu asupra loru*). Simionu Comanu a picatu cà unu altu Leonidas la Thermopile cu ai sei, inse glori'a cea mai radiósa a dilei a remasu legata de stindartele Transilvaniei si de numele lui Ioanu Corvinu. Dupace adeca parte mare a óstei turcesci apucà in directiunea in care se aflá Simionu Comanu, eroulu nostru vaivodu rapediendu-se cu tóta calarimea sa usióra si cu càteva tunuletie ce avea, ii apucà dein flanca si strabatendu inainte fece intre densii versare de sange, precumu abia se mai veduse in Transilvani'a dela Traianu si Decebalu. Paganii inse ocupati pàna la furia cu Comanu, neci nu observasera cà Corvinu trece preste clai de cadavre turcesci, pentrucà se ajunga a'lu scapá. Dein contra, turcii dupace cadu Comanu, crediendu cà celu cadutu este Ioanu Corvinu, prorupsera in strigate selbatece de bucuri'a, ceea ce in óstea transilvana produse si mai inversiunata pofta de vindicta. Lupt'a cea mai furiósa reincepu. Intr'aceea garnisón'a dein Sibiuiu audiendu bubuitulu de tunuri si fremetulu altoru arme, prorupse si ea dein cetate, luandu pe turci dein dosu. Observandu acésta numerosii Ardeleni

*) Acestu Simionu Comanu la Turóczi este numitu Komonya, si este unulu dein membrii familiei aristocratice cunoscute sub numele de familia Kemény, éra apoi mai departe scimu dela insusi com. Ios. Kemény, cà si famili'a loru se trage dein romani, cà e de origine daco romanésca.

câți apucasera la turci în captivitate, sfarmandu'si lan-tiurile și alte ferecături și apucându armele cădiute deîn manile celoru morți și greu raniti, se iniépta asupra turciloru alaturea cu garnisón'a sibiiena și înaintedia deculându și macelându. Acuma turcii ve-dienduse incongiurati deîn tóte partile, adeca precumu se întemplantase ardeleniloru la St. Imbru, venira în confusiune, după carei și apucà terróre cu atátu mai mare, cu cátu că supremulu loru belliduce Mezet-bei și filiulu seu inca picasera morți. De ací incolo in-cetà ori-ce resistentia deîn partea turciloru și se pre-facú în fuga selbatica mai alesu spre Turnu-rosiu înainte, éra calarimea transilvana taliá și macelá deîn ei barbatesce. Chronicarii spunu, că cu acea oca-siune aru fi remasu la duoedieci de mii turci morți, că inse deintre ardeleni aru fi picatu numai vreo trei mii. Se stea proportiunea numerului mortiloru cumu va sta, destulu că acea victoriá castigata cu bratia și arme transilvane și mai alesu romanesci, a fostu una deîn cele mai stralucite, éra Ioanu Corvinu și după elu Nicolae de Uilacu isi adaosera câte una-cununa noua triumfale la cele castigate de mai in-ainte. Castrele turcesci cu tesaure enorme și cu tóte predile destinate de Mezetu pentru sultanulu, au re-masu în potestatea invingatoriloru. Mai multe mii de compatrioti ajunsi în captivitate avura a'si mul-tiami scaparea loru numai acestéi victorii. Corvinu persecutà pe turci p'între munti și pe siesurile Mun-teniei până la Dunare, éra unii scriptori spunu, că elu ar fi trecutú totu în acelu anu inca și în Bul-gari'a cu scopu de a face reu și mai mare turciloru. Atàta se scie, că Corvinu celu pucinu în acelu anu se avea bene cu domnii tieriloru romanesci, în cátu îi era usioru a strabate pe la ei și a trece Dunarea. Una parte deîn predi, arme și flamure turcesci, cumu și capulu lui Mezet, alu filiului seu și alu altoru turci de rangú înaltu s'au transmisu că presentu regelui Vladislau la Buda pe unu caru mare, trasu de diece cai, pe langa care fu dusu și unu turcu betranu ca-diutu în captivitate, pentrucá se narredie pe largu regelui și lui Georgie Brancoviciu cele vediute și patíte, adeca totu decursulu acelei batalii. Deîn re-stulu prediloru prefacute parte mare în bani, Corvinu edificà în frumós'a vale a Teiusiului una monastiru pentru nisce calugari eremiti cunoscuti sub nume de calugarii santului Paulu apostolu. Acea monastiria mai tardíu s'a prefacutu în ruine prin desele belluri civili. După tempuri fu reedificata de comitele Ste-fanu Apor, apoi érași fu desfientiata. Unii scriptori sustienú, că Ioanu Corvinu ar fi mai edificatu în memori'a victoriei dela Sibiúu inca și una baserica în onórea archangerului Michailu în Alb'a-Iuli'a, în loculu unde mai tardíu se pusese resiedenti'a princi-piloru transilvani. Benkó vrea se mai scia de alte duoe baserice, un'a la St. Imbru și alt'a la Bai'a-mare, pe care Corvinu le-ar fi edificatu tctú deîn predile turcesci dela 1442. Pe baseric'a dela Teiusiu dice Benkó, că au apucatu și elu în dilele sale acésta

inscriptiune: Anno Domini 1445 Joannes de Hunyad Regni Hungariae Gubernator; éra în paraclisu (sa-cristia) a vediutu corbulu că marca séu insemnu alu familiei Corviniloru.

Dio'a în care s'a întemplantu acea batalía, nu se afla la chronicari și nici chiaru lun'a. În totu casulu batali'a dela Sibiúu se pune în primavér'a aceluiasi anu.

Victori'a dela Sibiúu a fostu de mare importantia, și a essercitatu influentia decisiva asupra celoru-lalte evenimente deîn acelea tempuri. Bucuri'a óstei tran-silvane s'a intensu nu numai preste tóta tier'a, ci și preste tóte popórale christiane. Batali'a cea de langa Belgradulu serbescu și acésta de langa Sibiúu au datu lumei probe, că turcii inca potu se fia batuti și in-vinsi, ceea ce până în anii 1441—2 nu mai cutediá se créda nimeni, pentrucá multele victorii castigate de turci unele după altele, insuflasera mare frica și grija în tóte partile. De ací incolo inse numele de Iancu, care în turcesce semnifica Echo, Resunetu, ajunse a fi nume de spaima la turci, în cátu până și mamele isi spariá pruncii si'i facea se taca dicéndu-le: taceti că vene Iancu. De alta parte, tóte popórale europene numia pe Ioanu séu Iancu Corvinu numai cu lauda și cu gloria.

(Va urma.)

D I S C U R S U

rostitu de G. Vintila cu ocașiunea adunarei gener. a despart. I. alu asoc. trans., tiente în Cinculu mare în 11. Februaru 1873.

Domniloru!

Poporulu romanu se ocupa, precumu bine o scimu cu totii, mai numai cu economi'a de campu; de indu-stria, comerciu etc. se apuca fórté pucini, ici colea câte unulu. Plugariulu romanu crede, că nime nu scie purtá economi'a că densulu; elu a invetiat'o acésta dela mosi și dela stramosi, a crescutu, dice elu, cu córnelé plugului în mana. Cu tóte acestea se plange și vaiera mereu, că pamentulu nu mai aduce róde asia indestu-litórie și asia de abundante, cumu se întemplá mai in-ainte, că economi'a merge totu spre mai reu. Caus'a acestei calamitati tieranulu si-o esplica în multe feliuri, numai cátu elu n'au ajunsu inca se întieléga adeverat'a cauza, cu atàta mai pucinu se o apretiedie.

Caus'a, fratiloru plugari, e de a se cautá în indi-ferinti'a și în nesciinti'a vóstra. Economi'a purtata ra-tionalu și cu pricepere, amesuratu progresului, ce l'a facutu esperinti'a și sciinti'a agricola de vr'o 30 de ani incóce, în locu se dea indaraptu, e deîn contra în stare, de a aduce până la óre-care gradu totu mai mare venitu. Essemple avemu destule deîn acele tieri, unde economi'a rurala au ajunsu la unu gradu fórté înaltu de desvoltare și perfectiune. Acolo unii economi iscusiti și invetiatii produsera pe unu jugeru atátea róde, în cátu plugarii nostrii neci că'si potu inchipuf. Spre

ilustrarea acestora 'mi iau voia a insirá numai câteva date numerice:

Dn. de Iagov dein Calberwisch			
(Saxoni'a) scóse	2689	cent. napi de zach.	
„ Heubach dein Kopkeim (Prusi'a res.) scóse	1441	„ „ „	
„ Jontzsch dein Broesen (Saxoni'a) scóse	1210	„ „ „	
„ Jontzsch deintr'altu locu	1204	„ „ „	
„ Fichtner dein Atzersdorf (langa Vien'a) scóse	1168	„ „ „	
„ Topf-Gipfersleben (Saxoni'a)	527	cent. cartofi.	

In parculu Coning (Angli'a) cositu de 5—6 ori pe anu dà 540 cantarie de fênu.

Dupa dn. Hartsteiner se scotu in Angli'a 22 galete grau si 38 galete ovesu.

Aceste cifre de-si pre noi ne punu in uimire, totusi ele se paru a nu exprime rezultatele cele mai mari possibili. O cultura intensiva e in stare a scóte rodu inca cu multu mai mare. De aici vedemu, ce póte face economulu iscusitu si desteptu. Unii cá acestia se potu intr'adeveru si au cuventu, de a se laudá cá pricepu trebile agriculturei, si cu tóte acestea ei nu dicu cá sciu destulu, cumu facu ai nostri, cari n'au invetiati si nu sciu nimica, n'au neci idea de agricultur'a rationala, ei aceia invétia si se perfectionédia mereu si cu tóta sirguinti'a. Inca dein cea mai frageda teneretia s'au apucatu si continua si acumu de a invetiá, nelasandu se le scape dein mana neci una ocaziune, prin care si-ar poté inmultí cunoscintiele si prin acestea starea lor. Cercetédia, intréba, se uita, cumu mai facu si altii, cetescu carti de economia; intr'unu cuventu, suntu neobositi intru a'si inmultí cunoscintiele folositoare, prin cari potu ajunge la o stare, care se le permita a traí maí usioru, mai bine si mai multiamiti. Si precumu amu vedintu, acésta sirguintia a lor nu remane desiérta. Cosiurile de bucate le suntu pline, nutretiu dein destulu, au vite grase de ti se pare cá se nu stea ap'a pe ele, caii lor suntu mai frumosi decâtu pe la noi cei dela calesci. Ei, dar ce facu economii nostri? Nu se trudescu si nu'si iau ostenél'a de a invetiá mai nimica: „cumu á traitu tata meu si eu fàra invetiatura, voru traí si copii mei,“ 'i audi pe multi dicundu fàra sfiéla si fàra precugetare, cu tóte cá ei insii vedu cu ochii proprii, cá pe di ce merge se traiesce totu mai greu, totu cu mai mari lipse si necasuri.

Nu asia, fratiloru plugari, convingeti-ve odata, cá acésta cale a nesciintiei duce la sapa de lemn. Au nu vedeti, cá saraci'a se respandesce pe di ce merge totu mai multu si mai fàra indurare. „Nesciinti'a este cea mai scumpa marfa in tíera,“ a disu marele economu nationalu anglésu Adam Smith. De adeverulu acestei sentintie noi romanii credu cá suntemu convinsi mai multu decâtu ne trebuie, si totusi durere, nu ne apucamu, a o alungá cu tóta sirguinti'a si cu poteri unite de pe la vetrele nóstre. Dein contra, sciinti'a adeverata face privirea mai libera, judecat'a mai neatarnatória, procura iubire si interesu pentru mam'a nó-

stra natiune, dandu-ne cunoscinti'a independintiei, castigata cu mare ostenéla si sacrificiu. Folosindu plugariulu serbatorile si duminecile, in locu de a merge la carciuma, pentru cetirea de carti folositoare, acésta 'i va aduce camete mari. Cu ajutoriulu cunoscintieloru castigate ajunge in stare de a'si portá economi'a totu cu mai mare perfectiune, tragundu astufeliu dobendi multu mai mari si mai multiamitorie. In lume se va sci miscá mai bine, mai liberu, mai fàra sfiéla, ajungendu cu incetulu la cunoscinti'a marelui scopu, pentru care omulu este asiediatu pre acestu pámentu. Au nu vedemu mai in tóte dilele asiedindu-se pe la satele nóstre câte unu strainu mai procopsitu si mai istetiu, carele profitandu si abusandu de nesciinti'a si neesperinti'a tieranului, isi face in scurtu tempu avere. Acésta negresitu provine de acolo, cá strainulu acela scie mai multe decâtu aceia, cu cari are de a face.

Se nu mi se respundia, cá banii si fóra de aceea camu pucini, in aceste tempuri grele, au se se dea pe alte lucruri mai neaperatu de lipsa, cá-ci nu esiste unu altu ce mai neaperatu si mai rentabile, decâtu a face posible desvoltarea spiritului, prin ce omulu se apropie totu mai multu de perfectiune, de facatoriulu seu. Se ne desteptámu odata dein acestu somnu alu perirei, se ne desteptámu mai virtosu acuma candu vedemu, cá toti vecinii nostri, cá tóte popórale nesuieseu si lucra dein respoteri pentru luminarea mintei si a spiritului lor, pentru inmultirea cunoscintieloru reali. Indiferentismulu faca locu energiei si activitatiei. Se spunemu, ca voimu a traí cá romani; se respingemu cu dispretiu tóte uneltirile dein midiuloculu si d'impregiurulu nostru, incrediendu-ne numai in poterile inalte ale spiritului nostru de conservatiune si de progresu.

Candu' o natiune se destépta astfeliu, candu ea se vede in conditiunea de a sci ce a fostu si cátu a suferitu, ce este si ce trebuie se fia, ea de atunci incepe a traí, a voi se traiésca si nime pe lume nu mai póte impededá mersulu seu, precumu nime nu o va mai poté impinge in abissulu perirei, ce se deschidea la pitiórele sale.

Neinteresarea de viitoriulu seu este dein contra una dein pedepsele aruncate asupra capului unei natiuni, care o trage mereu spre valorile furtunóse ale unei esistintie cu totul nesigure si dintre cele mai primejdióse, amenintiandu-o mai curendu séu mai tardiu cu perire totala. Si acésta cu atátu mai multu, cu cátu indifferentismulu póte se astupe chiar si urechile unei natiuni, se o lase surda la vocea de alarma a conservarei sale, se innabusiasca ori ce simtiu nationale si patrioticu, si se o imbrancésca in cele dein urma in bratiale uneltitorie ale unoru reu voitóri, cari in numele ei urmarescu numai scopuri mírsiave, egoiste si interese personali.

Cá se ne scapamu si se ne mantuimu de atari calamitati, avemu cea mai santa detoria se ne incordamu tóte poterile, de a deschide si a aratá poporului calea cátra o stare mai buna, atátu materiala, cátu si spirituala, preparandu'lu inca dein teneretie pentru chia-

marea sa. Si de óre-ce la poporul nostru ocupatiunea de capetenia este agricultur'a, industri'a cea mai neaperata dein tóte punctele de vedere, apoi de sine se intielege, cà avemu cea mai sacra detoria, de a cercá si de a pune in misicãre tóte midiolócele putintióse, prin care s'ar poté respandi in modulu celu mai corespondietoriu si càtu mai iute economi'a de campu rationala la plugarii nostri. Si acésta cu atàta mai virtosu, de óre-ce a sositu ór'a suprema, ór'a a unuspre-diecea, acuma candu inimicii némului romanescu, in locu de a ne face si pre noi partasi la beneficiile statului dupa dreptu si dupa dreptate, insistu dein contra, a ne sugrumá, a ne saraci, a ne sterge cu totul de pe faci'a pamentulni. Cà pàna acumu dupã tóte incordarile si incercarile nu le-a succesu acestu planu satanicu, se nu ne prinda mirare. Unu poporu, si mai alesu unu poporu atàtu de tenace si plinu de viétia cá alu nostru, cu forti'a nu se póte nimici; acésta o intielesera in fine si se incérca acumu, a ne coplesi prin cultura si prin saracia, pe cale economica. Prin acésta nesmentitu cà isi voru ajunge scopulu, déca noi vomu stá cu manile in sinu, asteptandu porumbii fripti, se ne vina de-a gata.

Suntemu multi, si in unire, in intielegere fratiésca contribuindu fia-care cu sinceritate amesuratu poteriloru sale materiali si spirituali, potemu se facemu fórte multu. Ajuta'ti tu romane, si atunci Ddieu inca te va ajutá. A sositu momentulu cá se apucamu pe acele cali si se punemu in cursu acele midiolóce, cari suntu mai corespondietórie pentru crescerea de agricultori harnici si iscusiti in tóte privintiele. A trecutu dejá cam de multisioru tempulu, candu si unu economu, care scie numai ceva dein esperintia, se o mai póta duce si scóte la capetu cu onóre. Agricultur'a, cumu este ea astadi, pretende pentru sigurantia subsistentiei sale ómeni iscusiti in tóte afacerile, câte taia in sfer'a ei. Economii nostri inse, in locu se cunósca tóte legile vietiei animalice si vegetale, ducu dein contra cea mai completa lipsa de cunoscintie si de invetiatura de specialitatea loru. Li se dà fórte raru, séu mai neci odata ocaziune de a vedé o economia purtata mai cu pricepere, mai rationalu.

Pàna candu nu vomu ajunge, cá se se invetie in scótele poporali cumu se se castige si dela o economia mica unu venitu càtu mai mare; pàna candu tenerulu tieranu pe langa acésta nu va avé ocaziune de a vedé si de a practisá la o economia de modellu, pàna atunci prosperitatea poporului nu póte si neci cà va ajunge, a fi mai multiamitória. E tempulu cá se introducemu invetiamentulu agricultur'e publice in economi'a nóstra, in scótele poporali, si se respandimu cunoscintie reali intre poporu.

Economulu de campu, dice unu mare barbatu helvetianu, are de a face, cá neci unulu de alta specialitate, mai cu tóte elementele naturei. Elu depende dela natura mai multu decâtu ori-cine, mai multu, decumu póte 'si inchipuiesce. Libertatea sa, ba si a intregiei omenimi, póte esiste numai intre marginile naturei; ori-

ce incercare de a se scapá cineva dein legaturele ei, duce la sclavi'a propriu disa. Ori-ca se afla plugariulu pe campu, séu dupa carulu cu gunoiu, ori cà se ocupa adi cu semenatulu, mane cu necerisiulu, totu-deauna lumea materiala va remané sfer'a activitatei sale; neci odata, pe càtu scopulu seu de capetenia remane producerea de plante si de animale, nu se va poté scapá dein legaturile referintieloru materiali. Materi'a inse, cu a carei nenumerate forme se afla densulu in neprecurmata relatiune, are si ea insusirile si legile sale nestramutabili; dela cunoscinti'a limpede a acelora depende in lini'a p'ima, cá cineva se póta fi in stare a esplótá (sbate) secretele fructifere ale vietiei materiale in alu seu folosu. Economului, fóra a se lasá in bratiale unei directiuni false a simtiementelor, 'i este neaperatu de lipsa a cunósce poterile si productele cele mai insemnate ale naturei; pamentulu, ap'a, lumin'a, caldur'a, aerulu, plói'a, céti'a, ventulu, electricitatea, fulgerulu, ninsórea, grandin'a etc. Tóte acestea stau cu chiamarea sa in cea mai strinsa si mai intima legatura. Ací este elu silitu se se lupte in contra loru, aci trebue se le chame intr'ajutoriu, déca cumu-va voiesce, cá lucrulu si munc'a sa se fia incoronate de unu bunu resultatu. A cunósce dupa impregiurari pe càtu se póte mai bine insusirile, poterile si urmarile aceloru factori, acésta este postulatululu celu de antaiu ce se face economului, déca cumu-va nu voiesce, cá fructele osteneleloru si ale munciei sale se remana prin influinti'a acelora cu totul nesigure, cumu amu ajunsu astadi cu lucrarea nóstra in ventu, pre langa órb'a si stupid'a esperientia.

Economii nostrii se nu pérda dein vedere, cà Ddieu le-a datu mintea sanatósã, acestu nepretiuitu daru alu bunatatiei sale nemarginite nu numai in posesiune, dar mai virtosu spre cultivare si spre intrebuintiare; se invetie, se fia bagatori de séma, se gandésca, se judece; altu-mentrelea se arata nemultiamitóriu càtra atotu facatoriulu seu de bine, nedemnu de atàta bunatate si îngrijire, nedemnu de parentésca sa binecuventare, si se pedepsesce, o scimu dein nefericire cu totii, cu miseria si ticalosia atàtu materiala, càtu si spirituala.

In economi'a de campu este, mai cu séma la noi, inca fórte multu, ba potemu dice cu totu dreptulu, cà este inca totul de invetiatu. Progressulu pe la tieranii nostri inca nu'si arata urmele sale binefacatórie. Cu tóte acestea plugarii nostri tienu, ca sciu purtá si pricepu se conduca economi'a rurala. Neci o specialitate nu se póta la noi cu atàta negligentia si cu atàtu de pucina pricepere, decâtu chiaru agricultur'a, si totusi cari alte cariere oferu atàtea ocaziuni frumóse, de a face intrebuintiare si de a cultivá poterile cele sufletesci si trupesci ale omului in atàtea osebite directiuni. Vedeti, fratiloru invetiatori dela sate, ce marétia problema ve stà inainte; dela activitatea dvóstre depende nespusu de multu. Porniti-ve a atietia in baieti, in tenerime frumosulu cugetu, cà au chiamarea, cá pamentulu ce le-a datu provedinti'a spre cultivare si folosintia, se-lu prefaca intr'unu raiu pamentescu, spre consoliatiunea, indestularea si fericirea propria si a deapró-

pelui. Aratati-le mereu si la tóta ocasiunea, cumu sufletulu cugetatoriu si-afla la economi'a de campu nutrementu spirituale, cumu gustulu esteticu se póte esprimá si cultivá cu moduri fórte multe si diverse. Faceti pe tenerime se intieléga, cumu se póte inaltia ánim'a si sufletulu privindu adese lucrurile maretie si memorabili dein sinulu naturei. Prin feliiurite invetiaturi si esperintie dein sciintiele si dein istori'a naturala, ii introduceti in minunatele lucruri ddiesci, aratandu astu-feliu junimei calea, pe care invétia inca dein primavér'a vietiei sale a iubi chiamarea agricola, cá cea dintai si cea mai frumósa chiamare. A sositu tempulu, cá in baiatu se se crésca omu deplinu. Noi voimu se vedemu desvoltanduse in baiatu iubire si interesu cátra invetiatura si sciintia, noi tindemu se-i vedemu mintea desvoltata, si ajungéndu la cugetare propria, independente. Nu ve escusati, fratiloru invetiatori cu: „Nu ne ajuta poterile.“ Pe langa o vointia tare si perseverantia chiar si poteri mai mici potu se face minuni. Nesmentitu, cá spre acésta trebue se ai aplecare, se apuci cu placere si cu neobosintia lucrulu amana. Acela care nu e in stare de a se inspira la privirea frumosului si magnificului, care trebue se purcéda dein o lucrare sirguintiósá si creatória in si afara de scóla, care nu-si iea ostenéla de a face bucuria si petrecere baiatiloru prin cunoscintie naturali si agronomice, de a cresce dein ei crescini si lucratori buni in viea Domnului, acela nu este unu invetiatoriu alu paradisului, care se deschide pre pamentu prunciloru innocenti, acela nu póte fi invetiatoriu in intielesulu si spiritulu lui Isusu. Elu a lasatu pe prunci se vina la sine, spre ai invetiá a cunósce inca dein fraged'a flóre a vietiei, dein operele creatiunei pre Parentele iubitoriu si purtatoriu de grija alu ómeniloru. Elu a pusu tóta ostenéla spre a trage atentiunea auditoriloru sei asupra fenomenelor instructive ale naturei, asupra passeriloru ceriului, asupra semnaturiloru de pe campu, asupra graului coptu pe tempulu secerei alaturea cu buruién'a, asupra floriiloru, cari in vestmentulu loru pomposu intrecu porfir'a imperatiloru. Dein contemplatiunea acestora nu intrelase elu a trage invetiaturile cele mai inaltiatórie pentru ánim'a si viéti'a invetiaceiloru sei setosi de invetiatura. Dupa luminatoriulu seu esemplu se lucraramu si noi cá invetiatori ai tenerimei, cá se facemu dein ea nu numai elevi ai ceriului, dar si cetatieni buni si harnici pe pamentu.

Cá se se póta propune invetiaturile agronomice in scóle, se intielege, cá avemu se ni le si organizamusu in celu mai scurtu tempu, éra invetiatorii trebue se si procure deintai ei insii cunoscintie agronomice si se se platésca in proportiunea ostenelei si progressului in implinirea chiamarei loru.

Dreptu-aceea, la tóte preparandiile ar fi de a se introduce studiulu agriculturii cá obligatu. In decursu de duoi ani, dupa o impartire corespundietória a materiiloru de propunere, candidatii de das-

calfa s'aru poté usioru si cu celu mai bunu succesu introduce in acésta vasta si folositória specialitate. In legatura cu acestea preparandii se se afle câte o gradina séu mosiia mai maricica, unde profesorulu se se aplice cu elevii in pracse, aceea ce i-a invetiatu teoretice, cá-ci: teori'a sine praxi sicut rota sine axi. Aceste mosióre, lucrate rationalu, aru inlesni fórte multu eleviloru priceperea celoru audite dela profesorulu, principiile agriculturii li s'aru preface in trupu si sange. Astu-feliu nu numai cá aru pricepe lucrulu mai bine, dara s'aru si interesá mai multu, studiulu li-ar veni mai atragatoriu.

(Va urma.)

Colectiune de diplome

d'in diplomatiariulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe románi (valachi).

(Urmare.)

1453. App. D. Tr. T. VI.

Diploma de donatiune, data totu de regele Ladislau posthumu, la mai multe familii dela Salasiulu-de susu in comitatulu Hunedórei. Donatiunea se face pe a patr'a parte dein aceeași comuna. Regele numesce pe acesti donatari de cinciori Vlachi, adeca romani, pentrucá se scía tóta lumea, cá ei au donatiunea si nobilitatea loru cá vlachi, éra nu cá ómeni de alta nationalitate. Acelasiu rege arata pe toti acei romani cu numele loru, adeca Ioanu filiu alu Seracinu, Stefanu filiu alu lui Candresiu, Gregorie Balulu, Georgie filiu alu lui Balosiu, Nicolae Danciulu, Petru si Dionisie filii ai lui Iarulu, Danciulu filiu alu lui Costa si Candresiu filiu alu lui Dionisie. Strabunulu acestora fusese unu romanu anume Stroia. Donatiunea li se face totu cá cele de mai susu: sub conditionile, servitiile si usurile, pe langa care au facutu ceilalti regi de mai inainte ai Ungariei in Districtele romaniloru*).

Ladislaus Dei Gratia Hungar . . . fidelibus . . . alben . . . salutem et gratiam. Cum nos pro fidelibus servitiis fidelium nostrorum Vlachorum Joannis filii Zerechen, Stephani filii Kendris, Gregorii Balol, Georgii filii Balos, Nicolai Dancsul, Petri et Dyonisii filiorum Jarol, Danchul filii Kosztha, et Kendris filii Dyonisii de Zálláspataka quartam partem pssessionis Felső Szálláspatak vocatae, in Districtu Hattzag, et Comitatu de Hunyad partium Transilvanarum existen. quae etiam a quodam Stroja progenitore et praecessore dictorum Vlachorum jure successorio ad eodem devoluta fore perhibetur, et in cujus pacifico Dominio iidem Vlachi progenitores eorum instar ceterorum verorum nobilium a dudum perstitisse, seque persistere asserunt etiam de praesenti, praemissis sicut praedicatur stantibus, et dum modo praescripta quarta pars possessionis praetactae ad aliquod castrum nostrum Regale, vel ad aliquem officiolatum illarum

*) Combina numele familiiloru romanesci dein acestu documentu cu cele precedente si cu cele care voru mai urma; ele se imultiescu mereu. Mai observa bene, cá acestea diplome, cá si inca alte câteva, mai antaiu acuma vedu lumin'a publicitati, ele adeca n'au mai fostu tiparite pâna acilea. Red. Tr.

partium Transilvanarum non pertineat, sub eisdem conditionibus, servitutibus, et consuetudinibus, quibus per praedecessores nostros Reges Hungariae, in Districtibus Valachorum possessiones et villae donari consueverunt, memoratis Valachis Joanni filio Zerechen, Stephano filio Kendris, Gregorio Balol, Georgio filio Bálos, Nicolao Danchul, Petro et Dyonisio filiis Jarol, Danchul filio Kostha, et Kendris filio Dyonisii de Zálláspataka, ipsorumque haeredibus, et posteritatibus universis, cum omnibus utilitatibus, et pertinentiis ejusdem, vigore aliarum literarum nostrarum Donationalium exinde confectarum, in perpetuum couterimus, velimusque eosdem in Dominium praelibatae quartae partis possessionis praetactae, per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci; ideo fidelitati vestrae firmiter praecipimus, et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Joannes de Chulah, vel Uladol, aut Lado de eadem Chuhla aliis absentibus homo noster e. c. t. (reliqua juxta stilum solitum mandati statutorii) Datum Pragae in festo B. Britij Confes. a. D. 1453. Regnorum autem nostrorum Hungariae etc. 14. Bohemiae vero primo.

L. S.

ab extra appressi.

Dorso hujus mandati haec sunt scripta: „Statutio facta fuit secunda, tertia, quarta . . . . Beatae Luciae Virginis nemine contradictore apparente.

Originale exstat in Arch. Capit. Alb. Tran. —

1453. — App. D. Tr. T. VI.

Regele Ladislau innoesce donatiunea facuta de regele Sigismundu si de gubernatoriulu Ioanu Corvinu romanului nobile Candresiu, filiu alu lui Ioanu filiu alu Candea dela Riulu-de móra séu Suseni, pe podulu dela Pórta-de feru, care se stricase candu cu batai'a turciloru.

Ladislai Regis mandatum Statutorium ut Kendres, et Ladislaus de Malomviz fratres ejus statuuntur in dominium pontis in loco Vaskapu Cttu. Hunyad habiti.

Ladislaus Dei Gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae etc. Rex, ac Austriae, et Stiriae Dux, nec non Marchio Moraviae etc. fidelibus nostris Capitulo Ecclesiae Albensis Transylvaniae Salutem et Gratiam. Cum nos pro fidelibus servitiis fidelis nostri Egregii Kenderes filii Kende de Malomviz, primum Sacrae Regni Nostri Hungariae Coronae exhibitis, pontem in loco Vaskapu appellato, in Comitatu de Hunyad, et metis seu confiniis partium Nostrarum Transilvanarum existen. habit. in cujus pacifico dominio iidem Kenderes se, ac Ladislaum fratrem suum carnalem, ex legitima donatione quondam Serenissimi Principis Domini Sigismundi Romanorum Imperatoris, et Hungariae Regis, ac tandem etiam fidelis nostri spectabilis ac magnifici Joannis de Hunyad Generalis Capitanei, in ipso Regno Nostro Hungariae, pridem ejusdem Regni Gubernatoris actualem suae Gubernationis sibi factae a dudum

perstisse, et persistere asserit etiam da praesenti, simul cum omnibus suis solitis proventibus, quibus eundem hactenus vigore donationum praedictarum ipsi tenuerunt, et possederunt, praemissis sic stantibus, memorato Kenderes de praefata Malomviz, et per eum praelibato Ladislao fratri suo, ipsorumque heredibus, et posteritatibus universis, novae nostrae donationis titulo, vigore aliarum literarum nostrarum donationalium exinde confectarum, in perpetuum couterimus, velimusque eosdem in dominium ejusdem, per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci; ideo fidelitati vestrae firmissime committimus et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Sandrinus Mosova de Dempsus, aut Joannes vel Ladislaus, seu Lado de Csula, seu Petrus sive alter Petrus de Pestés, neve Ladislaus de Bakuth de Clopotiva, aut Bazarab, vel Michael de Rusor, aliis absentibus homo noster, ad faciem dicti pontis, loco, et comitatu in praescripto habiti, vicinis, et commetaneis ejusdem universis inibi legitime convocatis e. c. t. (reliqua juxta stilum solitum mandati statutorii). Datum Pragae in festo B. Ceciliae Virg. et Martiris a. D. 1453 Regno- rum Nostrorum anno Hungariae etc. 14. Bohemiae vero primo.

L. S.

Lecta.

appensi.

Originale exstat in Arch. Capit. Alb. Transylvaniae.

In Transumto vero capitulari anni 1756. posidet D. Franc. Kenderesi de Felső Szálláspataka.

1453. App. D. Tr. T. VI.

Diploma de donatiune a regelui Ladislau, prin care acesta enumerandu meritele patriotice si militare ale romaniloru Michailu dela Ciula si Dionisie filiu alu lui Andreiu Demsiusiu, le dá possessiunile séu comunele Dealu-negru, Valea, Ciula-mica si Grosulu, totu cu condiitiunile usitate dein vechime, dein tempurile altoru regi, in Districtele romanesci.

Ladislaus Dei Gratia Hung., Boh., Dalm., Croat., Ramae, Serviae, Galiciae., Lodomeriae etc. Rex, ac Silesiae et Luxemburg. Dux, nec non Moraviae ac Lusatae Marchio. Omnibus nostris fidelibus praesentibus, et futuris, praesentium notitiam habituris salutem in omnium Salvatore, quod nos consideratis fidelitatibus, et fidelium servitiorum gratis meritis fidelium nostrorum Joannis filii quondam Michaelis de Chula, et Dionisii filii Andreae Demsus de eadem, quibus ipsi, uti didicimus, contra perfidos Turcas Christiani nominis crudelissimos persecutores, qui inferiores partes praetacti Regni Nostri Hungariae hostiliter invadere, et praedare, incolasque earundem in diram servitutem ipsorum abducere consueverunt, plerisque vicibus viriliter se opponendo, ac cum eisdem bellando, cum copiosa sui sanguinis effusione, plurimorum etiam charorum fratrum et consanguineorum, ac familiarium suorum . . . praefato Regno Nostro Hungariae, Sacraeque Coronae Nostrae Regiae, et etiam nobis, juxta eorum possibilitatis exigentiam

se gratos reddere studuerunt, et acceptos, possessiones Feketehegy, Válya, Kis Chula praedictam ac Gros vocatas, nec non medietates possessionum Hacsadsel, et Demsus praedictae apellatarum, in Districtu Háczeg Cottu. Hunyad partium Transylvanarum exist. habitas, quas ad instar caeterorum verorum nobilium, se a dudum pertin., et persistere asserunt etiam de praesenti, simul cum omnibus earundem utilitatibus et pertinentiis, terris scilicet arabilibus, cultis et incultis etc. sub eisdem conditionibus, quibus per praedecessores nostros Reges Hungariae in Districtibus Valachorum possessiones, et villae donari consueverunt, memoratis Joanni filio Michaelis, nec non Dionysio Andreae filio, ipsorumque haeredibus, et posteritatibus universis dedimus, donavimus, et contulimus, imo damus, donamus, et conferimus jure perpetuo, et irrevocabiliter tenen. possiden. pariter et haben. harum vigore et testimonio Litterarum mediante. Datum Pragae feria quinta proxima post festum . . . et confessoris, anno Domini Millesimo . . . .

Originale possidebat 1760. 20. febr. Alexius Csulai, qui ejus copiam Petro Bod transmisit.

1453. ante 2. febr. App. D. Tr. T. VI.

Privilegiu, datu de regele Ladislau lui Ioanu Corvinu, pentrucá se aiba dreptu de a lua in armele (insignia) sale pe langa corbulu avutu dein strabuni, inca si leulu*).

1453. Posonii feria quinta proxima ante festum Purificationis B. V. Ladislai Regis Privilegiales, tenore quarum Joanni de Hunyad Comiti Bistriciensis ejusdem insignibus praeter corvum progenitoribus suis iam donatum, insuper etiam Leonem inserit.

Edidit Spiess. „Archivarische Nebenarbeiten.“

„ Fejér Genus e. t. c. Jo. Corvini de Hunyad p. 176.

1453. ante 2. febr. App. D. Tr. T. VI.

Alta diploma regésca, si mai lunga, in care se coprendu mai multe dato dein viéti'a lui Corvinu, se enumera meritele lui cele immortali, i se facu si donatiuni, lui si filiiloru sei, anume fortaréti'a Gurgiu (Görgény) in comit. Turdei, Deva in comit. Hunedórei, cu tóte districtele, oppidele (orasiele) possessiunile, communele rurale (sate = villae), si catune (praedia) câte se tienu de acelea; mai incolo se donara lui Ioanu Corvinu in comitatulu Temesiu dein Banatu districtele romanesci numite Sudea, Monasturu (Monasteriu), Bosiaru si Spanu**).

1453. Posonii feria III. proxima, ante festum Purificationis Mariae, Ladislai Regis donationales pro Joanne de Hunyad, Hungariae Governatore, et Way-

*) Vedi acésta diploma intréga la Fejér Genus, incunabula etc. pag. 176—180.

**) Vedi si acésta diploma la G. Fejér, Incunabula, dela pag. 180 până la 194. Noi nu reproduseramu aici acestea duce diplome intru tóta intenderea loru, pentrucá fiendu ele, in partea loru cea mai mare aprópe de acelasiu coprinu cá si ceea ce urmédia indata aci dein diosu, adeca donatiunea pe Bistritia, si necessitati fiendu a face economía mare cu spatiulu, amu lasatu cá istoricii de professiune se le caute la Fejér, séu si la Spiess.

voda Transilvaniae, cujus merita fusc enumerantur ejusque filiis super Castris Gergen in Cttu. Thorda, item Dewa in Cttu. Hunyad existentibus, ac Districtibus Valachalibus Swdya, Monostor, Bosar, et Swpan in comitatu Temesiensi existentibus.

Has donationales confirmavit et transumisit idem Ladislaus Rex 1454. Pragae feria III. proxima post festum Pentecostes, et hae confirmationales exstant in Archivo Camerae R. Hung. aul.

Donationales anni 1453. et Transum. anni 1454. ex originali produxit Spiess, in „Aufklärungen für die Geschichte und Diplomatie“ p. 267 et sequ.

Item Katona: T. III. P. II. 865.

Fragm. edidit. Eder in Schaeseo p. 230.

Extract. edidit. Fejér C. D. T. XI. p. 496.

per Extensum edidit. Fejér „Genus e. c. t. Jo. Corv. de Hunyad p. 181.

1453. App. D. Tr. T. VI.

Relatiune fórte interessanta, esita dela Capitulu de Alb'a Iuli'a, prin care se adeveresco, cá Ioanu Corvinu a fostu intro dusu in dominiulu cetatei Bistritia si in alte 25 de comune parte romanesci, parte inse si sasesci*).

1453. Capituli Alb. Transilvaniae Relatoriae super pura statutione Joannis de Hunyad in Dominium Districtus et Civitatis Bistriciensis, facta feria tertia proxima post festum Visitationis Beatae M. Virginis, ad mandatum Ladislai Regis Viennae 3. die Pascae Domini (i. e. 3. Apr.) 1453. per Joannem de Zawa hominem Regium, et Andream Praepositum Ecclesiae alb. ut pote: in Bistricia, Lekencze, Némethi, Bese-nyew, also-Waldorf, Schepner, Therpen, Nagy Demeter, Penthek, Yaad, Azyw Bestricie, Felsw Waldorf, Vinda, Wyfalu, Peterfalwa, Kys Demeter, Zolna, Budák, Molnarh, Zent-Joany, Zeelk, Thoth, Zenth-Ghewrgh, Dyse, Felegház, et Naghfalw in Cttu Doboka existen.

Relatoriae hae per extensum in Diplomatario Ios. Com. Kemény reperiuntur.

Has Relatorias, una cum Donationalibus anni 1453. confirmavit, et transumisit Ladislaus Rex anno 1456.

1453. C. D. T. III. p. 186.

Relatori'a ce face capitulu de Alb'a-Iuli'a despre statiu-nea séu introductiunea celoru siete scaune sasesci in dominiulu fortaretiei dela Talmaciu si apertinentieloru sale**).

1453. Capituli Alb. Transilvaniae Relatoriae, super peracta in rationem saxonum septem sedium statutione in Dominium Castris Talmács, et pertinentiarum.

*) Acea relatiune nu o avemu decopiata intréga asia, precumu se afla in diplomatarium lui Ios. Kemény, dara celu care voliesce se o aiba intréga, opóte afla in bibliotec'a museului transilvanu dein Clusiu. Dein alte documente se scie, cá sasii dela Bistritia s'au catranitu reu pe regele Ladislau, cá-cile a pusu in capu unu domnu de romanu; despre acésta inse va mai veni ocaziune de a vorbi.

**) Acésta inca este una dein acelea urme de domnia feudalistica, ce s'a introdusu si la sasii transilvani in câteva casuri.

Originale in Tabul. nat. sax. sub Nr. 502.

Edidit eas per extensum Gierend „Notitia Castellanus Talmács. Cibinii 1832“ in 8° p. 32—34.

1453.

Aflam cu cale a mai memora pe acestu anu si la locul acesta inca unele documente care nu apucaseră a fi trecute in collectiunea ce ne stă la dispozițiune, care inse nu pot lipsi, celu pucinu acelor istoriografi, carii aru volf a compune monografiă familiei Corviniilor.

In collectiunea comitelui Ios. Teleki tomu X. pag. 381 se afla una epistola a lui Ladislau Corvinu, filiu mai mare alu lui Ioanu, adressata cu dat'a Iaurinu 30. Martiu 1453 cătra cetatea Presburgu sėu Posionu in una afacere privata. In acea epistola junele Ladislau se subscrie că comite dela Bistritia, banu alu regatelor Dalmatiei si Croatiei.

In alta epistola a sa de dato Sambat'a-mare (Tirnavi'a) Aprile 30. an. 1453, tramisa totu la cetatienii dela Posionu, Ladislau Corvinu se subscrie totu banu alu Dalmatiei si alu Croatiei. (Teleki t. X. pag. 383).

In 3. Maiu 1453 Ladislau Corvinu őrasi mai scrie dela Sambat'a cătra cetatienii dela Presburgu in caus'a unui jidovu, anume Myssel, provocandu'i că se'lu lase in buna pace, pāna candu ii voru veni actele dela rege. Aci Ladislau őrasi se subscrie că banu alu Dalmatiei si alu Croatiei.

In acelasu anu 1453 junisorulu rege Ladislau postumu scriendu dela Vien'a feria sexta proxima ante festum Pentecostes, cătra comunitatea cetatei Késmark dein Ungari'a, ii arata, că in contra rebelliloru si banditiloru carii facea rele mari pe la Scepusu, a tramisu pe Ladislau de Hunedőr'a comitele dela Bistritia si banu alu regatelor Dalmatiei si Croatiei, pentrucă se nimicėsca pe acei rebelli. (Fejér, Incunabula, pag. 194.)

In decretelē regelui cătra cetatea Cassovi'a cu dat'a dein 11. Maiu 1453 emanate totu in caus'a rebelliunei dein districtulu germano-slavonescu Scepusu, Ladislau őrasi veni că banu alu Dalmatiei si Croatiei. (Teleki X., pag. 386 et 387. Mai vedi si la pag. 428.)

Dio'a denumirei lui Ladislau de banu nu ne este cunoscuta, destulu inse că elu, de si inca june, ajunsese banu alu Dalmatiei si alu Croatiei, cumu amu dice, vicerege. Acēsta impregiurare merita atentiunea nōstra cu atātu mai virtosu, că de aici inca se pōte esplica in parte mare caus'a invidiei cele mai turbate a familiei Cilly si a altora, care merse asia departe, in cātu la an. 1457 Ladislau Corvinu isi perdū capulu prin sabia.

(Va urma.)

Jocurile religiōse in Spani'a.

I.

Nu este tiēra in Europ'a, in care se se jōce si se se cante atātu de multu că in Spani'a. Acēsta provine mai alesū dein caracterulu celu veselu alu Spanioliloru. La ei sunt jocuri de ori-ce ocașiune, pāna si la morti inca jōca, candu mortulu este dein etatea ce se dice a inocentiei, dela 7 ani in diosu, adeca unu copilu. Spaniolii numera 40 pāna la 50 de jocuri, avendu fia-care numele seu propriu, pr. fandango, gallarda, galegoda, polo, jota, zorongo, zarando, etc. etc.

Noi vomu vorbi aci despre jocurile religiōse, că unele ce sunt mai vechi si destēpta o mai mare curiositate. Apoi vomu atinge pucine si despre una jota jucata la morti. Tōte aceste dupa oper'a baronului Carolu Dellavier, intitulata: „L'Espagne.“

Auctoriulu vorbindu despre jocurile religiōse, la capu XXI. alu operei sale incepe astufeliu:

Usulu jocurilor religiōse este fōrte vechiu in Spani'a. Intr'o tiēra plina de teologi si de casuisti, precumu este Spani'a, jocurile de acestu felu nu poteau fi lipsite de aparatori. Asia, unii suinduse pāna la tempurile biblice, citēdia că jocatōria la ceremoniele sacre pe Mari'a fili'a lui Aronu si pe a lui Iefte. Asemenea pe regele Davidu, care jocă in cortu dinaintea sicriiului legii saltandu. Altii invōca ver-setulu (stichulu) dein cartea Levitiloru, care ordonă evreiloru a luă ramuri de finicu in mani si a jocă in sanctuariu, in semnu de bucuri'a. Urmēdia dupa aceea parentii basericesci, pr. Gregoriu Nazeenzenulu, care permise imperatului Iulianu jocurile religiōse cu escluderea totoruru celoru alalte jocuri. Dupa elu vine S. Basiliu, care afirma că: nu este mai mare fericire pre pamentu decātu aceea de a imitá joculu cerescu alu angeriloru (tripudium angelorum). S. Tomaso de Villanova, episcopulu dein Valenti'a, narēdia că in tempurile sale eră datina de a jucă dinaintea sanctissimului sacramentu in basericele dein Seville, Toledo, Yepes si Valenti'a. Elu aproba acēsta datina, cu tōte că pap'a Zacharia cu cāti-va seculi mai inainte interdisese jocurile dein baserici, dein cimiteria si dela processioni.

In sec. XVI. cardinalulu Ximenes restabilí in catedral'a dein Toledo anticulu usu alu misse-loru mozarabice, in tempulu carora se esecutau jocuri in choru si in nave (tind'a basericei). Parintele Marianu afurisea compositiunile devote amestecate — d'entremeses — cu jocuri necuviōse introduse pe tempulu seu in baserici. Aste genuri de representatiuni numite „farsas santas y pīdosas“ erau introduse, adauge celebrulu istoricu, pāna si prin monastirile maicelor (calugaritiloru), pentru aceea elu demandă, că atari jocuri se fia mai antaiu supuse unei consulte eclesiastice, care eră unu felu de censura in cele sante.

La a. 1562 — narēdia Castil Blaze — parentii adunati in conciliulu Tridentinu sub presiedinti'a cardinalului Ercole di Mantova, dupa invocarea spiritului santu, pentru a'i luminá asupra cestiuniloru religiōse ce erau la ordinea dilei, se invoira in unanimitate, prin una decisiune autentica si solemna inregistrata si subscrisa de toti cei presenti, că nemicu n'ar fi mai bine de facutu, inainte de a se apucá de lucru, decātu a dá una serbatōria eleganta si dēmna de magnificenti'a principiloru eclesiastici in onōrea Dōmneloru ce se adunaseră in mare numeru la deschiderea conciliului ecumenicu.

Filipu II. regele Spaniei eră presente, si acea serbatōria galanta fu dedicata lui. Dōmnele dein Tridentu si dein pregiuru, amabilele italiene, pe cari curiositatea femeieșca le attrasese acilea, venira la serbatōrea data in onōrea loru, in luxulu celu mai mare si mai splendidu, ce se usitá pre atunci. Cin'a fū sumtuōsa si balulu stralucitu. Serbatōrea merită cu totu dreptulu aprobarea regelui Filipu. Acestu

monarchu jucà, jucara asemenea cardinalii, prelatii, doctorii in teologia s. a. parinti adunati la conciliu. Petrecerea se prolunga pàna in adunculu noptii si veseli'a cea mai mare domni intr'ensa. Cardinalele Pallavicini, istoriculu conciliului Tridentinu, nu ne dà alte particularitati asupra balului; elu nu ne spune anume ce felu de jocuri jucara cu preferintia ss. parenti.

Jocuri ambulante fura date odenióra si in Portugali'a cu ocasiunea canonisarei santului Boromeu. Atari serbatori se mai tienura in Spani'a in onóra santului Ignatiu Loyola creatoriulu iesuitoru. Aceste ofereau unu amestecu de lucruri sacre si profane. Unu auctoriu narédia, cu multe particularitati, representatiunile ce avura locu, si in cari figurau evenimentele resbelului Troianu, deinpreuna cu fabulosulu „calu de lemnu.“ Dupa elu apareau diferite popóra imbracate in costumele loru si executandu diferite jocuri, cari de cari mai placute, intre cari figurau patru grupe de „quadrilia,“ ce representau patru parti ale lumii: orientulu, occidentulu, miédia-di si nordulu. Unu „balabilu“ obtienù unu succesu particulariu si atrase atentiunea toturoru; elu erá executatu de optu baieti dela 8 pàna la 10 ani costumati si mascati: cá momitie, cá papagali si cá grieri.

In Galici'a (una provinciã in Spani'a) erá datina de a fi jucatu in diu'a Domnului (la Joi'a verde) unu jocu religiosu ce se chiamá „pela.“ Unu teneru fórte luxuosu imbracatu se puneau cu pitioarele pe umerii altui omu de statura inalta, care jucá cu elu inaintea procesiunei.

In sec. XVII. se dedeau, la serbatórite mai multu santi, in Catalani'a, si in Rosilione representatiuni de misteria (taine) insocite cu jocuri religiose*). Representatiuni de aceste aveau locu si in Franci'a, déca se va dá crediementu parintelui Menestrier, carele afirma, cá elu insusi le-a vedintu in unele baserici. Mai alesu in diu'a de Pasci: canonicii, cantorii s. a. ministri basericesci, tienenduse de mana se puneau pe jocu, in midioloculu basericeii, cantandu imnuri de veselía. Uneori preotii cu poporulu impreuna, dupa terminarea liturgiei, se luau de mana si jucau in choru jocuri, pre cari le numiau sante.

II.

Unu caletoriu, ce percurgea Spani'a la inceputulu seclului presente, narédia cá a vedintu reprezentandu-se in Sevili'a, in diu'a assumptiunei, „Testamentulu universale“ de Regnard, si citédia testualmente afisiulu, care erá compusu in astu modu: „Imperatesei ceriului, maicei cuventului eternu etc. In beneficiulu si pentru incrementulu cultului seu, comediantii dein acésta urbe voru representá asta séra

*) In Craiova venise la a. 1862 una compania straina de actori, cari voiau se reprezente in teatrulu de aici, nascerea lui Is. Chr. mórtea si invierea; inse politici'a locale, dupa intervenirea protopopului, i-a opritu.

comedi'a cea mai glumétia, intitulata: „Legatariulu universale.“ Celebrulu Romano va executá joculu „Fandango. Sa'a va fi splendidu iluminata.“

Nesce poesie populare, numite „Villancicos“ si destinate pentru jocurile religiose, sunt fórte antice in Spani'a. Poetulu spaniolu Lucas Fernandez publicá „Villancicos, para se salir cantando y vailando,“ adeca: pentru a merge cantandu si jocandu; Christu, verginea, angerii si pastorii jucau rolulu principale in acéste poesie pline de spiritu.

In „Villancicos burlescos“ (cantece tieranesci glumetie) cantaretii se imbracau cá pastori si cá tierani, mai alesu in serbatorile Craciunului. Éca unu esemplu dein aceste „Villancicos“:

Este Rey **nino***) Jesus,
De los Cielos baja acá
Siendo su real comitiva
Maria y Jose y no mas;
Por cuna un pesebre
Por templo un portal
Eso es lo que encuentra
Su Real Magestad.

Adeca: „Acésta rege e prunculu Isus, — a descinsu dein ceriu, — avendu escorta regale, — pre Maria si Iosifu numai, — de léganu avù o iesle, — de templu unu staulu, — éca ce a gasitu maiestatea sa regale.“

Alta strofa dein Seguidilla pune in scena ciganii, pre cari noi nu ne asteptámu — dice auctoriulu — se-i vedemu figurandu in serbatóri'a Nascerei Domnului.

En el portal di Belen
Gitanitos han entrado,
Y alu nino ricien nacido
Los panales le han quitado,
Picaros Gitanos
Caras de aceitunas
No han dijado al nino
Ropa ninguna.

Adeca: „In staululu dein Betleem, — intrara nesce cigani, — si noului nascutu, — i furara lintiolele, — afurisitii de cigani, fecie de maslina (negrii-verdiui), — nu lasara copilasiului, — neci unu petecellu.“

Acésta strofa semi-religiósa si semi-populare intruneste, pre langa memori'a nativitatii, odiulu si neincrederea ce au spaniolii, (cá si alte popóra), càtra cigani.

Dar se ne întorcemu la „Villancicos.“ Astadi se usita in tóta Spani'a „villancicos de Navidad,“ in tempulu de „Noche buena,“ nóptea buna, cumu se numesce in Spani'a nóptea Craciunului. In ajunu „Vijilia del Navidad“ spaniolii dein Catalunia, Andalusia, Galicia, Estremadura dau cele mai feliurite coreografii insocite de cantari, cari nu sunt totu-deauna canonicesci.

*) **n** se pronuncia ní séu ny. Déca nu poteti representá acésta litera, puneti dupa n unu i scurtu.

Ne aducemu amente — dice caletoriulu — de una Jota audita in Saragoz'a, unde numele Maicei Domnului si alu mantuitoriului erá amestecat in cantare cu turone (lapte de migdale) si cu vinu de Manzarilla. Sosindu nóptea Craciunului stradele cetatii erau pline de poporu, care cantá si jucá veselu. Ici erá una orchestra compusa de instrumente de suflatu, pucinu mai incolo erau guitare, castanete, tobisióre, cari se acompaniau si alternau intre sene. Ací audiramu cantandu Jot'a „la Navidad del Señor.“ Mai antaiu incepea câte unulu, acésta strofa:

De Jesus el nacimiento
Se celebrar por dð-quier
Por dð-quier reina el contento,
Por dð-quier reina el placier.

„Nascerea lui Isus, — se celebrédia in totu loculu, — pretotindení domnesce veseli'a, — pretotindení domnesce placerea.“

Apoi dupa jocuri noua incepù chorulu se cante alte strofe. Eca ultim'a dein acele:

A tan bello dia
No falta alegria
Ni el dulce turrón
Ni el manzanilla;
Ni a mi morenilla
Tu fiel corazón.

„Intr'o di asia frumósá, — nu lipsí veseli'a, — nici dulcele turon (lapte de migdale), — nici vinulu de manzanilla, — nici dela tine frumós'a mea bruneta, — anima ta cea fidela.“

Castanetele se repetiau si dupa unu jocu fòrte animatu chorulu reincepù:

Celebros la alegria
Dela madre angelical,
Al mirar legado el dia
De su parto virginal.

„Se celebramu bucuri'a, — mamei celei angeresci, — vediendu sosirea dilei, — nascerei ei virginali.“

III.

Dupa-ce amu aratatu — dice caletoriulu — cà jocurile religiósé sunt fòrte vechi in Spani'a, se vorbimu despre „Seises“ (cei siése). Acesta este numele care se dà unoru mici clericuti séu cantorei ai bisericeii catedrale dein Sevill'a, a caroru datoría este de a figurá cá cantatori si jucatori la anumite ceremonii religiósé. Ei se chiama dein vechime „seises“ dein cauza, cà la inceputu erau siése, cu tóte cà astadi sunt diece. Se mai numiau si „niños cantorillos,“ micii cantatori.

Joculu seisesiloru este una aducere aminte de vechile „representaciones“ si „danzas,“ cari in evulu mediu insociau processioniile „Corpus Domini“ in principalile cetati ale Spaniei. Una bulla a papei Eugeniu IV. dela 1439 auctorísá jocurile celoru siése. Unu arhiepiscopu dein Sevill'a, don Jaime de Palatox, se incercá a le desfiéntiá, gasindule pucinu convenabili cu respectulu datoritu sanctissimului sacra-

mentu. Capitulu, care nu erá de aceeași parere cu arhiepiscopulu, inchiriá o nave si espediá pre „seises“ impreuna cu magistrulu loru la Rom'a, spre a demonstrá pontificelui, cumu-cà atátu imbracamintulu càtu si jocurile loru nu facu alta, decâtu adaugu la splendórea cultului divin. Arhiepiscopulu facú dein parte-i totu ce potù, cá se obtiena abolitiunea jocuriloru dein baserica, dar fòra resultatu, cà-ci aceste se considerau cá nesce traditiuni sacre. Mai tardiù oprí pe „seises“ a nu tiené pelariile pre capu jucandu dinaintea sacramentului, inse si acésta permissiune le fù acordata de curtea Romei. Se nascù apoi disputa in privinti'a imbracamentei, dar acésta remase neatinsa, si se dice cà ar fi totu aceea si astadi, care era pe atunci.

„Seises“ apertienu de altu-mentrea la familie de lucratori séu de meseriasi. Pentrucá se fia admisi in functiune nu li se cere se fia mai mari, decâtu de 10 ani impliniti. Ei se alegu prin concursu, pe care-lu facu inaintea canoniciloru capitulari. Acestia dupace au ascultatu pre aspiranti, presentati de capelmaistrululoru, alegu pre aceia cari au voce mai frumósá si-i inaltia la demnitatea de „seises.“ Dupa aceea-i imbraca intr'unu vestmentu ordinariu si fòrte simplu, apoi le dau nesce vestmente fòrte pretiósé pentru solemnitatile in cari trebue se figureze. E usioru de ai cunósce vediendu-i cineva pre stratele Sevilei dupa caciul'a cea rosia, mantau'a asemenea rosietica cu guleru azuru; pantaloni negri, ciorapi cu nasturi si calciuni de piele. Vestitululu loru de gala este acela pre care-lu aveau in sec. XVI, adeca pelaria de forma aprópe conica, radicata de o parte si tientuita cu unu nasture imbracatu cu pensa alba, unu mantelu rosiiu cu firu galbinu (posomantu) si scurticelu, pantaloni albi séu cenusú, ér ciorapi albastri.

Joculu celoru „siése“ atrage totu atátu de multi curjosi la Sevill'a, cá si ceremoniele dein septeman'a mare, asia in càtu catedral'a cea mare dein Sevill'a e prea strimta in acele dile, in cari au ei se figureze in „una funcion.“ Candu incepe functiunea, cei diece seises se punu in doue serii dinaintea altariului celui mare, si dupace au salutatu s. sacramentu incepu a jocá mai antaiu incetu, facùndu se resune castanetele de ivoriu (ebur, fildesiu). Dupa aceea incepu se cante nesce versuri in onórea Mamei preacurate; éca una strofa cá essemplu:

Salve, oh Virgen! mas pura y mas bella
Que la aurora y que el astro del dia;
Hija, madre y esposa, oh Maria!
Y la puerta de Dios oriental.

„Bucurate vergina, mai curata si mai frumósá, — cá auror'a si cá lucéferulu de di, — fia, mama si mirésá, o Maria! — si mama Ddieului nascutu.“

Dupa óre-cari mici intervaluri, micii cantareti incepu alte strofe si la finitululu fia-carui versu intonéza urmatoriulu estribilulu séu ritornelu:

A la madre de Dios escogida,
 Campaneros, cantad,
 Y de Espanna patrona real,
 Campaneros, cantad, concebida
 Sin pecado original.

„Cantati companioni in laud'a Mamei Domnului, in laud'a patronei regale a Spaniei, conceputa fõra pecatu originale.“

Cantandu ei aceste strofe cu o voce sonõra si fõrte frumõsa, nu incetõdia de a jucá acompanian-du-si cu castanetele. Aceste jocuri inse nu se asemena de locu cu jocurile profane dein Spani'a. Ele consistu in nescie misicari line si alunecatorie, cá unu feliu de valsu betranescu, sçu cá unu minueta.

In Joi'a verde „seises“ insociescu la procesiune s. sacramentu, facõndu misicari line si sunandu in-cetu castanetele. Se dice cá in urm'a unui usu anticu ei jõcau si inaintea regelui, candu acesta mergea la Sevill'a.

„Seises“ isi exercita in pucini ani functiunile loru, pãna candu adeca li se schimba vocea, atunci se inlocuescu cu alti copii mai teneri. Ei si depunu atunci vestmentele cele luxuõse, le asiõdia in vestia-riulu dein sacristia, dicu adio functiunei loru si se intorcu la munca, sçu in vreo pravalia ori bacania.

IV.

O jota funebreale in Jijoni'a.

Iot'a este joculu nationale alu Aragoniloru. Ori-ginea acestui jocu se pare a fi fõrte vechia si se crede cá provine dein anticulu Passa-calle, a carui furore fũ atãtu de mare in Spani'a si Itali'a in sec. XVI., precumu si in Franci'a unde erá cunoscutu sub numele de Passacaille. Iot'a aragonica e unu jocu vioiu si modestu totu-odata, deca vomu consi-derá dis'a populare:

La Jota en el Aragon
 Con garbosa discrecion.

„Iot'a dein Aragon, este gratiosa si discreta.“

Fiendu de origine curatu spaniola, ea se de-tinge de cea mai mare parte a jocuriloru Andalause si mai virtosu de cátra cele introduse dein Americ'a, prin o modestia, care nu esclude totusi grati'a si ve-seli'a.

Nu este o serbatõria populare care se nu fia intrumsetiata cu unu mare numeru de jucatori de „Jotas,“ si adesea ele sunt complementulu serbato-riiloru.

Noi furamu martori intr'o di — dice caletoriulu nostru — unei ceremonie funebrali, unde spre marea nõstra mirare se jocá Jot'a. Mergeamu pre o ulitiõra camu neamblata, candu deodata audiramu sunetulu unei ghitare, acompaniatu de cantecula ascutitu alu bandurei si de sgomotulu castanetelor. Impinseramu põrt'a, pucinu radimata dela cas'a unni plugariu, cre-diendu cá o se damu preste o nunta tieranesca, inse mare fũ stupõrea nõstra candu vediuratu, cá erá una inmormentare. Vedemu in midiuloculu casei

intinsa pre o mеса acoperita cu unu covoru, una copila cá de 5—6 ani, imbracata cá de serbatõria, capulu ei incinsu cu o corõna de flori de portocale stá pucinu ardicatu pre o perina. La antai'a privire parea cá dõrme, inse vediendu langa dens'a unu vasu cu apa santita, vediendu impregiuru-i patru facii mari de cera ardiendu, ne convinseramu numai decatu, cá beat'a copila erá mõrta. Mama-sa, o fe-meia tenera, stá langa mic'a sa ficia si plangea dein sufletu. Restulu quadrului contrastá cu totulu acestei triste scene: unu june cu una juna imbracati in co-stumu de labradori (lucratori) valentiani jucau din-aintea mortului o jota dein cele mai viui, accompa-niandu-si cu castanetele, in tempu ce musicantii si ceilalti asistenti i incuragiau cantandu si batendu in palme. Noue ne veniá greu a combiná acésta ve-selia alaturi cu acestu luctu; inse aici dein contra: „està con los angelos,“ (ea este cu angerii), ne dise unulu dein rudeniele mõrtei. In Spani'a considera pre copii cari moru cá pre nisce angeri, cari mergu de-adreptulu in ceru: „angelitos al cielo,“ angerasi dein ceriu, dice unu proverbiu spaniolu; prin urmare ei se bucura in locu de a se intristá, candu mõre vreunu copilu. Indata dupa finitulu jocului audiramu clopotele sunandu a veselã, in locu de a suná a mõrte: „tocar a gloria,“ in locu de „tocar a muerto“ cá la inmormentarile ordinare. S. M.

Nr. 110—1873.

Procesu verbale

luatu in siedinti'a lunaria a comitet. asoc. trans. tienuta in 10. Maiu c. n. 1873 sub presidiulu dlui vicepresied. Iac. Bologna fiendu de facia domnii membrii Pav. Dunc'a, I. Hannia, I. V. Rusu, Const. Stezariu, Vis. Romanu, dr. Dem. Racuciu si Ioanu Cretiu.

§ 47. Dn. cassariu presentéza conspectulu de-spre perceptiunile si erogatiunile asoc. dela siedinti'a dein 8. Aprile a. c. pãna la siedinti'a presente. Dein amintitulu conspectu se vede, cumu-cà in restempulu numitu, s'au incassatu 78 fr. 40 cr. si s'au erogatu 69 fr. 43 cr. (Nr. prot. 108, 1873.)

Spre scientia.

§ 48. In legatura cu conspectulu de sub § pre-cedinte se raportedia in specialu despre banii incursi la asoc. dela siedinti'a trecuta pãna in presente, si anume:

a) cá tace de membri ordinari 20 fr. (Nr. prot. 101 si 104, 1873.)

b) cá prenumeratiuni la Transilvani'a 3 fr. (Nr. 101, 1873.)

c) cá procente obvenitõrie cu 1. Maiu a. c. dupa couponii obligatiuniloru de statu unificate si de lota-ria, cumu si dupa couponii obligatiuniloru urb. bu-covinene si banatiene, cu totulu 55 fr. 40 cr. (Nr. prot. ag. 102 si 103, 1873.)

Spre scientia.

§ 49. Totu dn. cassariu presentéza conspectulu

despre starea fondului academiei pre tempulu acestei siedintie. Dein acelu conspectu resulta, cumu-cà fondulu academiei are in proprietatea sa 9831 fr. 73 cr. (Nr. prot. 109, 1873.)

Spre scientia.

§ 50. In necu cu conspectulu de sub § 49 se raportéza in specialu despre banii incursi la fondulu academiei dela siedinti'a trecuta a comitetului, pàna la siedinti'a presente, si anume:

a) prin dn. protop. in Palatc'a, Andreiu Albonu s'au tramesu cá colecte 28 fr. 30 cr. (Nr. prot. 98, 1873.)

b) prin dn. red. Ios. Vulcanu s'au tramesu dela dn. Stef. Antonescu, jude cerc. in Bogsi'a montana in Banatu 75 fr. 25 cr. (Nr. prot. 101, 1873.)

c) prin dn. Petru Suciu, profesoriu de univertitate in Iasi s'au tramesu cá contribui 11 1/2 Napoleoni. (Nr. prot. ag. 106, 1873.)

Se iau spre placuta scientia, si domniloru contributori li se esprime recunoscintia protocolaria.

§ 51. Dn. cassariu presentéza unu documentu, prin carele se constatéza, cumu-cà celi 11 1/2 Napoleoni (vedi § 50 lit. c) s'au schimbatu cu charthia in val. austr. in suma de 100 fr. 5 cr. si totu-odata s'au cumparatu una obligatiune urb. trans. de 100 fr. cu 80 fr. 24 cr. (Nr. 107, 1873.)

Spre scientia.

§ 52. Secret. II. presentéza charthi'a dlui secret. I., G. Baritiu dein 8. Aprile a. c., prin carea se face intrebarea, déca dein numerii Transilvaniei aparuti pàna in 8. Aprile a. c. ar fi cu cale se se trametia câte unu esemplariu legatu frumosu si la espeditiunea universale?

In legatura cu acésta secret. raportéza, cumu-cà fiendu cestiunea urgente sub datulu 10. Aprile a. c. s'au scrisu numitului domnu dein partea presi-diului, cá se espedeze câte unu esemplariu dein numerii Transilvaniei, aparuti pàna atunci, la espositiunea universale, pre calea care o va affá mai corespundietória. (Nr. prot. 94, 1873.)

Se iea spre scientia cu aprobare.

§ 53. Comitétulu arangiatoriu pentru primirea membriloru asoc. la adunarea gen. tienenda in an. cur. la Dev'a, prin scrisória sa dein 12. Aprile a. c. Nr. 2, cere cá comitetulu asoc. se dispuna a se stramutá terminulu adun. gen. a asoc. de pre 4. Aug. a. c. (diu'a defipta de adun. gen. tr.) pre 11. Aug.

Numitului comitetu arangiatoriu 'si motivédia cererea sa cu impregiurarea, cà in diu'a de 4. Aug. fiendu tergu de tíera in Deva, dein asta causa adunarea gen. in acelu micu opidu, ar intempiná difi-cultati neinvingibile, si nu numai cà ar fi conturbata si in lucrarile sale, ci nu s'ar poté capata chiaru neci cortele pentru primirea membriloru asoc. (Nr. prot. ag. 95, 1873.)

Acestu comitetu luandu la seriósa discusiune cererea comitetului localu dein Dev'a, dein motivele ponderóse aduse inainte, cumu si dein consideratiu-

nea, cà impregiurarea cu tergulu de tíera, ce cade chiaru pe 4. Aug., nu s'au prevediutu cu ocaziunea fipsarei terminului pentru adunare: se affa indemnatu a accordá cererei desu amintitului comitetu arangiatoriu, si respective decide, cá terminulu adun. gen. a asoc. trans. pentru anulu curente se se stramute de pre 4. Aug. c. n. pre diu'a de 11. Aug. c. n. 1873, si totu-odata se concrede presidiului, cá acésta stramutare a terminului adunarei gen., se o aduca de tempurú la cunoscintia publica pre calea diuarieloru natiionali.

§ 54. Directiunea despart. cerc. alu Brasiovului (I.) submite protocolulu adunarei gen. cerc. tienute in 25. Martiu st. n. a. c. la Satulu lungu.

Dein amintitulu protocolu intre altele, resulta urmatóriele lucrari:

a) alegerea nouiloru membrii ai subcomitetului dupa trieniulu dejá espiratu, se se amane pàna la procsim'a adunare cercuale; pàna atunci subcomitetulu vechiu se remana in functiune, si se-si continue activitatea sa, despre carea va avea de a raportá adun. cerc. (p. II.)

b) proiectulu pentru infientiarea unei reuniuni de cumpatare dela beuturile spirituóse elaboratu de comisiunea resp., si presentatu in adunarea numita, se se íea la revisiune de subcomitetu, si déca 'lu va affa de corespundietoriu, se 'lu substerna comitetului centrale spre aprobare; in fine

c) adunarea cercuale procsima se determina a se tiené la Sacele in dominec'a a 2-a a lunei lui Iuliu s. v., séu o domineca inainte de s. Ilie (Nr. prot. ag. 96, 1873.)

Se iea spre scientia.

§ 55. Directiunea despart. cerc. alu Sabesiului (III.) aterne protocolulu siedintiei subcomitetului dein 26. Ian. 1873. Dein protocolulu amintitu resulta, cumu-cà cestionatulu subcomitetu, intre afacerile sale curente, s'au ocupatu si cu cestiunea despre loculu adunarei cerc. tienende pre an. cur., determinandu, cà numit'a adunare se se tiena la Cutu, dar mai antaiu se se intrebe comun'a amintita, déca póte primí adunarea; in casu déca nu o ar pote primí in sinulu seu, subcomitetulu isi reserva dreptulu a defige altu locu de adunare. (Nr. prot. ag. 97, 1873.)

Spre scientia.

§ 56. Dn. secret. I., G. Baritiu prin scrisóri'a sa dein 26. Aprile a. c. Nr. 17 arata, cumu-cà dupace are se intreprenhia o caletoria mai departata, carea póte se duredie mai multu tempu, nu va poté edá fói'a asociatiunei, decátu numai odata pre luna, inse prin acésta nu se va causá nici o dauna pentru abonati.

Totu odata 'si insinuéza dimissiunea dein postulu de secretariu I. si redactoriu. In urma cere a i se asemná un'a anticipatiune de 200 fr. pentru suportarea speseloru recerute la edarea ulterioare a fóiiei asociatiunei. (Nr. prot. 99, 1873.)

Incunoscintia dlui secret. I. despre edarea

fóiei in tempulu absentarei, numai odata pre luna, dein motivele aduse in amintit'a sa scrisória, se iea spre scienti'a cu aprobare. Ér insinuarea dimisiunei dein postulu de secretariu I. si redact. se va aduce la cunoscienti'a adunarei gen.; in urma cerut'a anticipatiune de 200 fr. se asemnéza la cass'a asociatiunei.

§ 57. Universitatea natiunei sasesci daruesce pre sém'a asoc. unu esemplariu dein protocélele pertractariloru confluzului nationale dela 11. Noembre pàna in 21. Dec. 1872. (Nr. prot. 100, 1873.)

Se primesce pre langa recunoscintia protocélaría si se transpune dlui bibliotecariu spre a se petrece in registrulu bibliotecei asociatiunei.

§ 58. Dn. dr. Dem. Racuciu raportéza in caus'a legatului lui Ioane Iancu, repausatului parochu dein Vidr'a de susu.

Dn. referente pre bas'a actelor substernute incóce, arata, cumu-cà legatulu amintitu dupa tenórea testamentului resp., numai càtu are de a se administrá dein partea asoc., ér dispusetiunea asupra aceleia, e strinsu determinata de testatoriu, fiindu-cà interesele obvenitórie dupa acelu legatu au se se confereze cá stipendiu unui teneru romanu dein némulu testatoriului, studente pre la vreo universitate ori academiá, si in lips'a unui atare teneru, altui studentu dein Vidr'a de susu séu de diosu.

Legatulu cestionatu prin una decisiune a tribunalului reg. dein Abrudu de dato 18. Iuniu 1872 Nr. 2334 s'au constatat a fi de 2535 fr. 62½ cr. (in realitati nemisicatóre, in pretensiuni active si in mobilia). Capitalulu amintitu cade in usufructulu veduvei repausatului testatoriu, pàna candu va fi ea in viétia; acela prin staruinti'a dlui advocatu plenipotentiatu alu asoc. Mat. Nicola s'au asecuratu, ingriinduse a se transpune pre numele asoc.

In fine dn. referente arata, cà vedu'a testatoriului a intentatu procesu pentru escinderea unei sume de 997 fr. 62½ dein mass'a testatoriului, ce consta dein pretensiuni active, si pre carea o pretinde a'i compete densei.

Referentele amintitu, dupace a cercetatu cu deamenuntulu actele resp., pre bas'a acelora, face urmatóriele propuneru:

a) Raportulu dlui advocatu Mat. Nicola in caus'a cestionata, se se iea spre placuta scientia si deinpreuna cu tóte actele respective se se pastredie in archivulu asoc.

b) Se se esprime multiamita susu-amentitului dn. advocatu pentru ostenelele si energi'a dovedita in asta causa, si in fine

c) Se se aduca la cunoscienti'a numitului domnu dorinti'a acestui comitetu, de a se complaná causa cestionata prin una impacuire cu veduv'a testatoriului respectivu.

Comitetulu luandu la discussiune cestiunea subversante, decide cu unanimitate: a se primí propunerile referentelui de sub a, b si c) in totu cuprinsulu lor, redicanduse astfelu la valóre de conclusu.

§ 59. Dn. Ioane Cretiu cá referentele comissiunei esmise in 14. Ian. a. c. § 9, pentru esaminarea regulamentului proiectatu in privinti'a infientiarei unei bibliotece pre sém'a despartimentului cerc. alu Fagarasiului (II.), raportéza in obiectulu dein cestiune.

Cestionatulu regulamentu, in necsu cu propunerile amintitei comissiuni, luanduse la desbatere dein § in §, se aproba, pre langa urmatóriele modificatiuni:

a) la § 1 dupa cuventulu „cercuale II-lea“ se se adauge „Fagarasiu.“

b) §§ 2—3 incl. se adopta dupa testulu originalu.

c) la sectiunea II. (titlulu gen.) cumu si la §§ 11 si 16 (sectiunea III.) si 19 (sect. IV.) in locu de „membrii bibliotecei“ se se dica „membrii societatiei (reun.) pentru infientiarea si sustinerea bibliotecei.“

d) §§ 4—8 incl. se adopta in testulu originalu.

e) la finea §-lui 9 dupa cuventele „manipulatiunea curente“ se se adauge „in grigi'a presiedintelui etc.“

f) § 10 se adópta fóra observari.

g) la § 11 se se lase afara alin. 1 si se se inlocuiesca prin cuventele: „La folosirea bibliotecei sunt de a se observá urmatóriele dispositiuni.“ Totu la acelu § lit. a) in locu de tempu de 14 resp. 28 dile se se puna 15 resp. 30 dile, ér mai departe totu la lit. a) in locu de membrii voru avé de a solvi o tacsu de lectura de 20 cr., se se dica: ér nemembrii voru avé de a solvi o tacsu de lectura pre 15 dile de 10 cr., pre 30 dile de 20 cr. Punctele de sub b (§ 11) se se stilizeze in modulu urmatoriu: „Ne inapoindu lectorele, operile primite in terminii indigitati sub a), séu ne solvindu tacs'a preserisa pre unu altu terminu non, se va provoca in scrisu, a inapoiá operile primite, cu acea admonitiune, cà ne urmandu va avé dupa terminu de 10 dile a solvi pre fia-care di una mulcta de 1 cr. La lit. c) in locu de „28 dile“ se se puna „30 dile.“

Totu la § 11 lit. d) tecstulu se se modifice: „dein operile, ce constau dein 5 volume, se potu primí aceste tóte, pàna la 10 volume pre diumetate, si preste 10 volume càte o tertialitate;“ lit. e) si f) (§ 11) remanu dupa tecstulu originalu.

h) Ceilalti §§ 12—22 incl. se adópta dupa testulu originale, afara de modificatiunea indigitata ad c) (§ 16 si 19) cu acea observatiune, cà dara ar fi mai corespundietoriu, candu sect. IV. cu determinatiunile ei generali, ar premerge sectiuniloru speciali, facunduse astfelu, cá dupa § 1 se urmedie §§ 20, 21 (resp. atunci 2, 3), apoi 19 (resp. 4), si apoi 22 (resp. 5), si dupa acestia §§ 2, 3 etc. (resp. 6, 7 etc.)

Verificarea acestui procesu verbale se concrede domniloru membrii Dunca, Hannia si dr. Racuciu.

Sibiiu datulu cá mai susu.

Iacobu Bologna,
vicepres.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu, Sibiiu 12. Maiu 1873.
I. Hannia mp. P. Dunca mp. Dr. Racuciu mp.

† **Alessandru Ioanu I. Cusa,**

fostu Domnitoriu alu Romaniei dela 24. Ian. 1859 c. v. pana la 22. Febr. 1866, a repausatu in $\frac{3}{15}$. Maiu la Heidelberga in Germani'a, unde venise nu de multu dela Florenti'a cu soci'a sa domn'a Elena n. Rosetti. Sanetatea sa de cãtiva ani incõce era multu alterata. Remasãtiile sale pamentesci s'au transportatu in Moldov'a la proprietatea sa Ruginõs'a. Posteritatea va sci se judece cu sange rece si se puna in cumpana drãpta inca si faptele acestui Domnu alu daco-romaniloru dein Romani'a unificata, era dela contemporanii sei nu asteptamu judecata nepartenitõria, pentrucã ei abia sunt apti pentru acãsta. Precumu in alte tempuri, asia si in acestea dile in care vietuimu, este una dein proprietatile caracteristice ale õmeniloru, cã se amble mai totu in cali extreme, se laude si se glorifice astadi, cãea ce au defaimatu eri si ce au aruncatu cu tina, se judece pe barbatii cu vocatiune sãu positiune inaltã, unilateralu, dupa impressiuni momentane, si numai dupa cãte una sãu duoe fapte ale loru; cã-ci de tãta cãealaltã activitate nu le pasa, sãu cã sunt multu mai reatãtiosi, ori mai interesati, sãu si usiorei, unõri impertinenti, decãtu cã se voiãsca a se informa de ajunsu despre õmeni, lucruri si impregiurari.

Ad Nr. 110—1873.

Publicarea baniloru incursi

1a fondulu asoc. trans. dela siedinti'a comit. dein 8. Aprile pana in 10. Maiu a. c.

Dela dn. advocatu in Aiudu, Nic. Gaetanu tacs'a de m. ord. pre $187\frac{1}{2}$ 5 fr.

Dela dn. protopopu in Sabesiu, Ioane Tipeiu tacs'a de m. ord. pre $187\frac{2}{3}$ 5 fr.

Dela dn. parochu in Sabesiu, Avramu Davidu tacs'a de m. ord. pre $187\frac{1}{2}$ 5 fr.

Sibiuiu, in 10. Maiu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

P. P. La Nr. 9 alu Transilvaniei pag. 108 IV. la dn. protop. alu Losiardului, Sim. Bocsia tacs'a de m. ord. in locu de $187\frac{1}{2}$ se corege pre an. $187\frac{1}{1}$.

Ad Nr. 110—1873.

Publicarea contribuiriloru incurse

la fondulu academiei dela 8. Aprile pana la 10. Maiu a. c.

I. Prin dn. redactoriu Ios. Vulcanu, dela dn. jude cerc. in Bogsi'a muntana in Banatu, Stefanu Antonescu, s'au tramesu pre sãm'a fondului academiei de drepturi (fõra de list'a p. t. dd. contribuitori) sum'a de 75 fr. 25 cr.

II. Prin dn. Andreiu Albonu, protopopu in Palatea, s'au tramesu la fondulu academiei 28 fr. 30 cr.

Contribuiri si anume dela domnii Ioane Germanu, parochu gr. c. in Sambotelecu 5 fr.

Alecsandru Vamesiu, parochu gr. c. in Cistelecu 5 fr.

Constantinu Albonu, parochu gr. c. in Camarasiu 1 fr.

Georgie Florianu, parochu gr. c. in Bald'a 1 fr.

Ioane Micu, parochu gr. c. in Siarmasielu 1 fr.

Elie Floriann, parochu gr. c. in Velcheriu 1 fr.
Teodoru Giurgiu, parochu gr. c. in Aruncut'a 1 fr.
Vasile Caliani, parochu gr. c. in Mihesiu 1 fr.
Vasile Farago, parochu gr. c. in Suatu de susu 1 fr.
Alecsandru Papp, cantoriu gr. c. in Aruncut'a 2 fr.
Dorofteiu Beleanu, economu in Siarmasiu 1 fr.
Iacobu Beldeanu, docente in Bald'a 1 fr.
Georgie Romanu, docente in Aruncut'a 1 fr.
Ioane Botezanu, docente in Siarmasiu 50 cr.
Parteniu Rodneanu, docente in Mihesiu 50 cr.
Luca Boca, cantoriu in Velcheriu 1 fr.
Georgie Germanu, economu in Aruncut'a 1 fr.
Spiridonu Bosanu, economu in Aruncut'a 50 cr.
Alienu Cintisianu, economu in Mihesiu 50 cr.
Petru Cintisianu, economu in Mihesiu 50 cr.
Andreu Albonu, protopopu gr. c. in Palate'a 2 fr.
Sum'a 28 fr. 30 cr.

III. Prin zelulu si staruinti'a domnului Petru Suci, profesoriu la universitatea dein Iasi, s'au tramesu pentru fondulu academiei $11\frac{1}{2}$ Napoleoni, si anume dela domnii: I. Crãnga, institutõre in Iasi 2 lei noui. I. Pompilianu, economu in Iasi 2 lei 2 bani. Alecs. I. Gheorghiu, profes. in Iasi 10 lei. G. Rosiu, profes. in Iasi 11 lei 75 bani. G. Cernatescu, prof. in Iasi 2 lei. Unu anoniuu 1 leu 28 bani. C. Corjescu dein Iasi 11 lei 75 bani. A. M. Siendre, adv. in Iasi 11 lei 75 bani. A. N. Cambav, adv. in Iasi 2 lei. (Numele nu se descifrã) 5 lei 12 bani. C. Stiubeiu, prof. in Iasi 4 lei. St. Bei (nu se pãte ceti) in Iasi 20 lei. P. Paladi in Iasi 11 lei 75 bani. A. Degre, adv. in Iasi 11 lei 75 bani. Teod. Bonciu, propriet. in Iasi 11 lei 75 bani. (Collectati prin dn. prof. de universitate in Iasi, A. Gheorghiu.) Stef. Pavlescu, propriet. in Iasi 2 galb. Ioane Stavratu, prof. in pens. in Iasi $\frac{1}{2}$ galbenu. Petru Suci, prof. de universitate in Iasi 40 franci. Anast. Fetu, medicu in Iasi 30 franci. Dim. Tacu, advocatu in Iasi 1 galbinu.

Sibiuiu in 10. Maiu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Ad Nr. 111—1873.

Contribuiri la fondulu academiei romane.

Prin dn. protopopu alu Clusiuului, Gavriila Popu s'au tramesu 9 fr. si anume dela domnii: d-sa protopopu 1 fr. 10 cr. Greg. Chiffa, capelanu in Clusiu 1 fr. Nic. Popu, protopopu in Fenesiulu sas. 1 fr. Dem. Cosm'a, parochu 1 fr. Ioane Bochisiu, parochu 1 fr. Nic. Popu, parochu in Clusiu-Monostoru 40 cr. Alecs. Popu, cooperatori 40 cr. Greg. Popu, parochu 50 cr. Vas. Bochisiu, parochu 50 cr. Nicolae Giurgiu 50 cr. Andreiu Cordosiu 10 cr. Basiliu Maja 10 cr. Ioane Podõba, parochu 20 cr. Ioane Maioru, docente 20 cr. Iacobu Muresianu, docente 20 cr. Ioane Chitt'a, docente 20 cr. Vasiliu Popu, docente 20 cr. Daniele Borz'a, notariu 20 cr. Adamu Maioru, docente 20 cr.

Sum'a 9 fr.

Sibiuiu 18. Maiu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Espositiunea Romaniei la Vien'a.

„Participarea Romaniei la espositiunea dein an. 1873 fũ primita de cãtra guvernulu romanu cu cea mai mare graba si bunavointia. Dejã in lun'a lui Noembre a anului 1872 se intrunise la ministeriulu princiaru alu comerciului si lucrariloru publice o comisiune permanenta compusa dein 15 membri, ce erã insarcinata cu adunarea, esaminarea si tramiterea

obiectelor la espositiune; si unu comitetu esecutivu, alesu dein sinulu ei; avea se esecute decisiunile luate de càtra acèsta comisiune. Se infiintiara in fia-care districtu subt-comisiuni pentru espositiune, compuse dein prefectulu districtului, unu membru alu comitetului permanentu, primariulu si doui esperti. Cá presiedinte alu comisiunei fù numitu dn. Odobescu, care se retrase inse dejá in lun'a lui Decembre si fù inlocuitu prin dn. Bengescu. Subt conducerea inteligenta a acestui dein urma se emissera instructiunile necesarie diferiteloru prefecturi de districte, facènduse totu-deodata si invitatiuni producatoriloru si industriariloru.

Dela inceputu chiaru se luà decisiunea de a se espune unu tablou intregu si càtu se póte mai complectu de productiunea bruta a tieriei. La acèsta colectiune de produse ale pamentului se adausera si relatarile statistice despre originea, cantitatea productiuniloru, pretiurile proportionali etc. etc. Formatiunea geologica a tieriei fù espusa prin o colectiune complecta de metaluri, sare, carbuni; prin o carta geografica cu lamuriri scientifice; asemenea si rasele principali de boi, oi si porci voru fi reprezentate in despartirea agricola. In ceea ce privesce productiunile industriali, s'a luate decisiune de a se espune instrumente de lucru, covóra tiesute in monastiriele de calugaritie, metasarii produse prin industria casnica si obiecte de olarie. Museulu va espune mai cu séma o colectiune interesanta de anticitati.

Tóte acestea erau dejá decise pentru espositiune. Dara trebuia érase se se alerge la acele lupte pentru a induplecá pe camera de a aprobá creditulu necesariu de 379,440 franci pentru cheltuelile de facutu cu ocasiunea espositiunei. Pe de alta parte se aratá intre particulari o asteliu de apathía, in càtu gubernulu se vediù silitu la urma, de a dá miciloru industriali avansuri.

Romani'a si-a pusu mare silintia mai cu séma in decorarea esterióra a spaciului ce'i fù destinatu, si acèsta espositiune va oferí, fara induoéla, unu aspectu prea frumosu. (Patri'a Nr. 362.)

Nr. presid. 114—1873.

A N U N C I U.

Comitetulu asociatiunei transilvane, la cererea comitetului arangiatoriu pentru primirea membriloru asoc. la adunarea generale dein Dev'a, dein motive ponderóse, in siedinti'a sa dein 10. Maiu c. n. a. c. s'a aflatu indemnatu, a stramatá adunarea gen. pentru anulu curente de pre 4. Augustu c. n. a. c. — diu'a delipta de adunarea gen. dela Sabesiu, pre 11. Augustu c. n. a. c. si dilele urmatórie, totu in opidulu Dev'a.

Ceea ce prin acèsta conformu §§-loru 14, 21,

25 dein statutele asoc. se aduce de tempurú la cunoscenti'a publica.

Dela presidiulu asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu.

Sibiú in 20. Maiu 1873.

Iacobu Bologna,
vicepres.

I. V. Rusu,
secret. II.

Bibliografia.

Se cauta spre a se cumpara carticic'a germana sub titlu:

Verzeichniss der während der jüngsten Revolution 1848 et 1849 im Kronlande Siebenbürgen auf verschiedene Weise gefallenen Menschenopfer.

Diese Abschrift ist mit den Verzeichnissen der Urschrift vollkommen gleich. Wien, 30. Jan. 1851.

Acèsta carte se tiparise in Vien'a, in tipografi'a statului in 4° mare, pag. 82. Ea coprinde tóte omorurile si crudimile dein a. 184^{8/9}, càte au potutu vení la cunoscenti'a guberniului imperatescu. de atunci. Dicemu càte 'iau potutu vení la cunoscentia, pentru cà multe 'iau remasu cu totulu necunoscutu. Dn. Alexi publicase in „Transilvani'a“ unu estrasu bunu dein acea carticica, se simte inse lips'a historica a totu lui.

Actele conferentiei, tenute de romanii greco-catolici dein provinci'a metropolitana de Alb'a-Iuli'a, la Alb'a-Iuli'a in 13—14. Aprile 1871. Blasiu, 1871. 8° mare, pag. 35. Se afla in Blasiu, se póte trage si prin librarii; se si cauta acuma, candu cestiunea eclesiastica si scolastica a romaniloru gr. catolici a intratu in unu stadiu nou.

Acte sinodali ale basericei romane de Alb'a-Iulia si Fagarasiu date la lumina de Ioane M. Moldovanu tom. I et II, Blasiu, 1869—70, formatu 8°. Pretiulu fórte moderatu, càte 1 fr. 10 cr. de unu tomu, se afla la editoriu in Blasiu si la librarii pe la cetati.

DICTIONARIULU

UNGURESCU - ROMANESCU

compusu de Georgie Baritiu. Brasiovu 1869, form. 8° mare, 41 cóle, se afla depusu spre vendiare la librariile d'in Brasiovu, Sibiú, Clusiu, Lugosiu, Temisiór'a, Aradu, M. Sigetu, cu pretiulu originale ficu 3 fr. 70 cr. leg. tiépenu cu piele, si 3 fr. 20 cr. v. a. leg. usioru. Anume pentru comitate sunt depuse in Clusiu la librariile dloru I. Stein si L. Demjén. In Sibiú la librari'a Iulius Spreer. Lugosiu I. L. Kremann. Deva I. Zöld.